

Bruxelles, 17.6.2020.
COM(2020) 241 final

**IZVJEŠĆE KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, VIJEĆU, EUROPSKOM
GOSPODARSKOM I SOCIJALNOM ODBORU I ODBORU REGIJA**

o utjecaju demografskih promjena

{SWD(2020) 109 final}

SADRŽAJ

1.	UVOD.....	2
2.	POKRETAČI DEMOGRAFSKIH PROMJENA U EUROPI.....	4
2.1.	DULJI OČEKIVANI ŽIVOTNI VIJEK.....	4
2.2.	MANJE ROĐENIH.....	8
2.3.	STARENJE STANOVNIŠTVA.....	10
2.4.	MANJA KUĆANSTVA.....	11
2.5.	MOBILNIJA EUROPA.....	12
2.6.	PROMJENA BROJA STANOVNIKA.....	13
3.	UTJECAJ DEMOGRAFSKIH PROMJENA NA NAŠE SOCIJALNO TRŽIŠNO GOSPODARSTVO.....	15
3.1.	LJUDI, RAD I VJEŠTINE.....	16
3.1.1.	VEĆE I UKLJUČIVIJE TRŽIŠTE RADA.....	17
3.1.2.	VJEŠTINAMA I OBRAZOVANJEM DO PRODUKTIVNOSTI.....	19
3.2.	ZDRAVSTVENA I DUGOTRAJNA SKRB.....	20
3.3.	UTJECAJ NA JAVNE PRORAČUNE.....	22
3.4.	REGIONALNA I LOKALNA DIMENZIJA.....	23
3.4.1.	KVALITETA ŽIVOTA, INFRASTRUKTURA I PRISTUP USLUGAMA.....	26
4.	DVOSTRUKA TRANZICIJA I DEMOGRAFSKE PROMJENE.....	30
5.	GEOPOLITIČKA DIMENZIJA DEMOGRAFIJE: EUROPA U SVIJETU.....	31
	ZAKLJUČCI I IZGLEDI.....	34

1. UVOD

Izbijanje pandemije bolesti COVID-19 u trenu je promijenilo Europu i svijet. Bio je to ispit za naše zdravstvene sustave i sustave socijalne skrbi, kao i za gospodarsku i socijalnu otpornost. Pandemija će trajno utjecati na naš način zajedničkog života i rada, čak i nakon što virus nestane. Pogodila je Europu u trenutku kad je već prolazila kroz razdoblje dubokih klimatskih, demografskih i društvenih promjena.

Demografske promjene tiču se ljudi i njihovih života. Riječ je o tome što činimo, kako radimo i što smatramo domom. Riječ je o našim zajednicama i suživotu. Riječ je o prihvaćanju raznolikosti ljudi i sredina jer ona obogaćuje i oblikuje naša društva, čini nas snažnijima i ostvarenje je mota Europske unije „Ujedinjena u raznolikosti“. Danas je to potrebnije nego ikad. Dok se polagano i oprezno ukidaju mjere ograničenja kretanja koje su bile na snazi diljem Europe, prisjećamo se koliko je važno razumjeti utjecaj demografskih promjena na naše društvo i reagirati na njih. Morat ćemo ih uzeti u obzir u procesu oporavka Europe i izvlačenju pouka iz pandemije, bilo da je riječ o socijalnoj i gospodarskoj dimenziji, zdravstvenoj i dugotrajnoj skrbi ili o brojnim drugim dimenzijama.

Tijekom posljednjih tjedana i mjeseci veza između demografskih struktura i utjecaja krize i potencijala za oporavak jasno je, a često i bolno dolazila do izražaja. Svjedočili smo tome da je najstarijoj generaciji bilo najteže i da su starije osobe najranjivije u ovoj krizi. Uz to što su izložene većem riziku od komplikacija ako se zaraze, zbog mjera ograničavanja socijalnih kontakata i ograničenja kretanja koje su radi spašavanja života uvedene diljem Europe starije osobe postale su i jedna od najizoliranijih skupina. **Potreba za međugeneracijskom solidarnošću jedan je od pokretača oporavka Europe¹.**

Suočavanje s posljedicama dugoročnih demografskih promjena ima mnogo različitih aspekata: riječ je o upravljanju našim javnim zdravljem, javnim proračunima i javnim životom, ali i rješavanju pitanja kao što su usamljenost, skrb u zajednici i pristup ključnim uslugama. Rješavanje tih pitanja bit će važan aspekt uspješnog oporavka i o njemu će ovisiti brzina i mjera u kojoj ćemo moći obnoviti svoj svakodnevni život, društvena i gospodarstva. Dugoročno gledano, ovo je prilika da Europa **izgradi pravednije i otpornije društvo.**

Ne smijemo nikad podcijeniti štetu prouzročenu krizom ni razne oblike gubitka s kojima se moramo nositi. U tom smislu, izjava o tome da **Euroljani općenito žive dulje, zdravije i sigurnije** može zvučati proturječno. Međutim, dugoročno je to i dalje činjenica i trebali bismo se ponositi velikim naporima koje smo u proteklim desetljećima uložili u ostvarenje tog cilja. Europski sustavi socijalne skrbi i zdravstveni sustavi najnapredniji su na svijetu. U kombinaciji s vještinama i požrtvovnošću brojnih djelatnika na prvoj liniji, pridonijeli su spašavanju mnogih života od početka krize. No opterećenje kojemu su bili izloženi, posebno na područjima sa starijim stanovništvom, upućuje na to da im je potrebno pružiti dodatnu potporu.

Zahvaljujući spomenutom napretku kvaliteta našeg života i dalje je bez premca, a naša društva, unatoč preostalim nejednakostima, među najravnopravnijima su na svijetu. Europsko stanovništvo sve je starije i većinom odlučuje živjeti u manjim kućanstvima. Sve smo mobilniji, radimo dulje,

¹ COM(2020) 456 final: Europa na djelu: oporavak i priprema za sljedeću generaciju.

učimo više i češće mijenjamo radna mjesta. Svi ti trendovi znatno utječu na društvo, a neki od njih, primjerice starenje stanovništva, sastav kućanstava ili gustoća naseljenosti, vjerojatno su odigrali ulogu u unošenju i širenju virusa u nekim zemljama.

Na ta se pitanja često može najbolje odgovoriti na lokalnoj i regionalnoj razini. To je odraz činjenice da se demografske promjene često znatno razlikuju u različitim dijelovima iste zemlje. Neke su regije suočene s dvostrukim izazovom niskih prihoda i brzog opadanja broja stanovnika. S obzirom na to da u tim uglavnom ruralnim regijama živi 31 milijun ljudi, mnogo je toga na kocki. **Europa će ustrajno raditi na poboljšanju životnog standarda i smanjenju razlika.** Cilj je odgovoriti na potrebe građana i stvoriti prilike za život i mogućnosti zapošljavanja u mjestu stanovanja. Riječ je o pristupu zdravstvenoj skrbi, skrbi za djecu i obrazovanju i drugim ključnim lokalnim uslugama, kao što su poštanski uredi, knjižnice ili prijevoz.

Iako demografske promjene nisu novost, njihov utjecaj na naše živote sve je izraženiji. Sad kad Europa kreće na put oporavka, bit će još važnije uhvatiti se ukoštac s tim promjenama. Zadržavanje naglaska na paralelnoj zelenoj i digitalnoj tranziciji pridonijet će iznalaženju brojnih inovativnih i održivih rješenja koja su nam potrebna za suočavanje s posljedicama demografskih promjena.

Demografske promjene utječu i na položaj Europe u svijetu. Budući da se udio europskog stanovništva u svjetskom stanovništvu i dalje smanjuje, još je važnija potreba da EU komunicira i djeluje jedinstveno, koristeći sve svoje zajedničke prednosti i raznolikosti. To bi trebalo promatrati i u svjetlu velikih demografskih promjena u susjedstvu i diljem svijeta, koje će izravno utjecati na samu Europu.

U ovom se izvješću predstavljaju pokretači demografskih promjena i njihove posljedice diljem Europe². Izvješće će pridonijeti utvrđivanju načina na koji možemo najbolje pomoći najpogođenijim osobama, regijama i zajednicama da se prilagode promjenjivim okolnostima – u fazi krize, oporavka i poslije. Radom u tom području Komisija želi poboljšati naše znanje i mogućnost predviđanja kako bismo, i danas i ubuduće, mogli pružiti potporu onima kojima je to potrebno. Pritom nije nužno riječ o preokretanju ili usporavanju trendova, već o pripremi odgovarajućih alata za iznalaženje novih rješenja i podršku građanima u razdoblju promjena.

Krajnji je cilj **osigurati da nijedna regija ni osoba ne bude zapostavljena** jer bi taj osjećaj mogao dovesti do gubitka povjerenja u našu demokraciju. Zbog toga ova Komisija prvi put ima potpredsjednicu za demokraciju i demografiju, a o toj će se temi raspravljati i na konferenciji o budućnosti Europe, koja će građanima omogućiti da preuzmu vodeću ulogu u izgradnji otpornije, održivije i pravednije Unije. Iako su mnoge nadležnosti u tim područjima u domeni država članica, Komisija je spremna poduzeti prvi korak utvrđivanjem problema i podupiranjem nacionalnog, regionalnog i lokalnog djelovanja.

² – Radni dokument službi Komisije (SWD(2020) 109 final) dopunjuje ovo izvješće dodatnim brojkama, zemljovidima i tablicama.

2. POKRETAČI DEMOGRAFSKIH PROMJENA U EUROPI³

Europljani žive dulje nego ikad prije i sa svakom novom godinom stanovništvo je sve starije. Više nas odabire živjeti, raditi ili studirati u drugoj državi članici EU-a i trendovi migracije u Europu i iz nje i dalje fluktuiraju. Sve više nas živi u manjim kućanstvima i imamo manje djece nego prije. Ti pokretači demografskih promjena razlikuju se diljem Europe, a često i u znatnoj mjeri u različitim regijama iste zemlje⁴.

2.1. DULJI OČEKIVANI ŽIVOTNI VIJEK

Europljani žive dulje i u prosjeku dulje ostaju zdravi. U posljednjih pet desetljeća očekivani životni vijek pri rođenju povećao se za oko 10 godina i za muškarce i za žene⁵. Pandemija je iznijela na vidjelo ranjivost sve starijeg stanovništva, ali nije vjerojatno da je promijenila opće pozitivno kretanje očekivanog životnog vijeka.

Predviđa se da će 2070. očekivani životni vijek pri rođenju⁶ za muškarce porasti na 86,1 godinu u odnosu na 78,2 godine 2018. Procjenjuje se da će za žene iznositi 90,3 godine, što je povećanje u odnosu na prethodnih 83,7. Očekivani životni vijek uvelike ovisi o tome u kojoj državi živite. Na nacionalnoj razini, očekivani životni vijek pri rođenju kreće se od 83,5 godina u Španjolskoj do 75 godina u Bugarskoj.

Uočene su razlike između žena i muškaraca koji žive u različitim dijelovima EU-a. Iako je očekivani životni vijek žena pri rođenju u EU-27 5,5 godina dulji od životnog vijeka muškaraca, situacija nije svugdje ista. U Latviji i Litvi razlika je veća od devet godina, dok je u Danskoj, Irskoj, Cipru, Nizozemskoj i Švedskoj manja od četiri.

³ Osim ako je navedeno drukčije, u ovom izvješću pojmovi Europa i EU odnose se na EU-27.

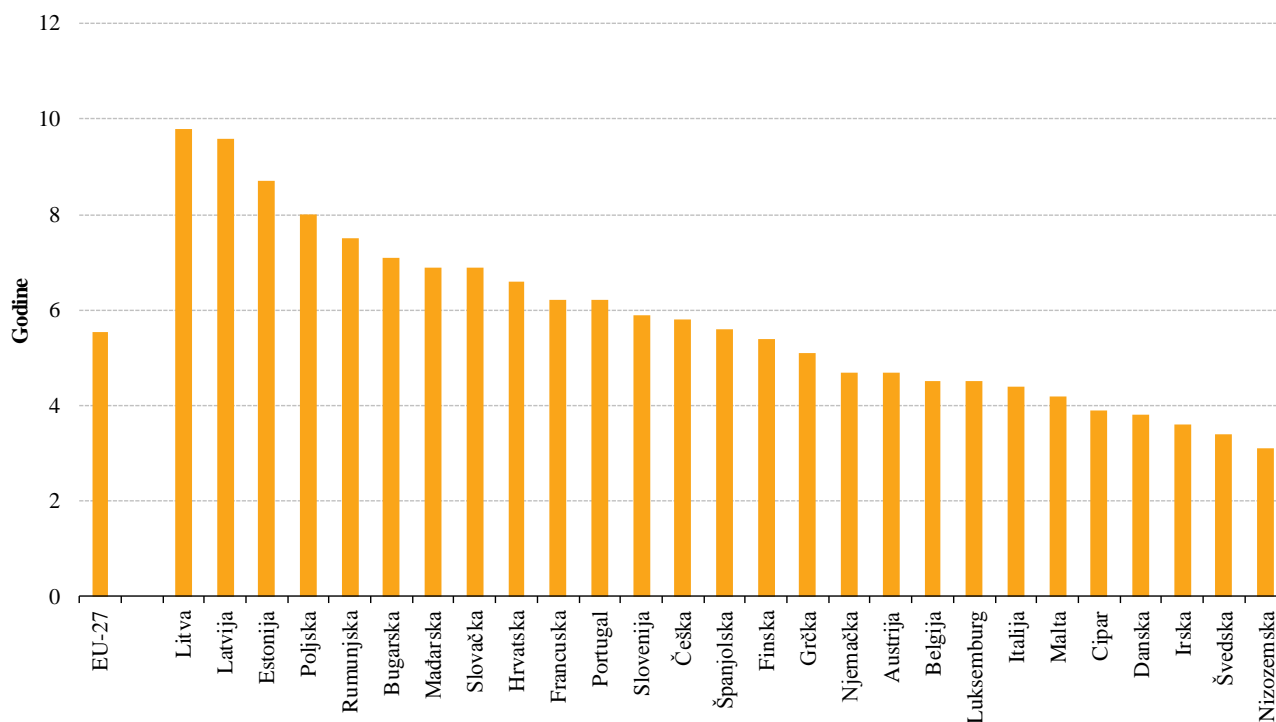
⁴ Statistički podaci Eurostata upotrijebljeni u ovom izvješću temelje se na podacima iz Eurostatove baze podataka iz svibnja 2020.

⁵ Više informacija o smrtnosti i očekivanom životnom vijeku dostupno je na Eurostatovim internetskim stranicama „Statistics Explained” (Objašnjenja statističkih podataka):

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Mortality_and_life_expectancy_statistics

⁶ Projekcije stanovništva hipotetski su alternativni scenariji koji na temelju zabilježenih podataka olakšavaju razumijevanje dinamike stanovništva. Važno je napomenuti da se projekcije ne smiju smatrati prognozama. Više informacija dostupno je u Eurostatovim projekcijama stanovništva: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-projections-data>

Razlika između očekivanog životnog vijeka pri rođenju za žene i muškarce 2018.

Izvor: Eurostat

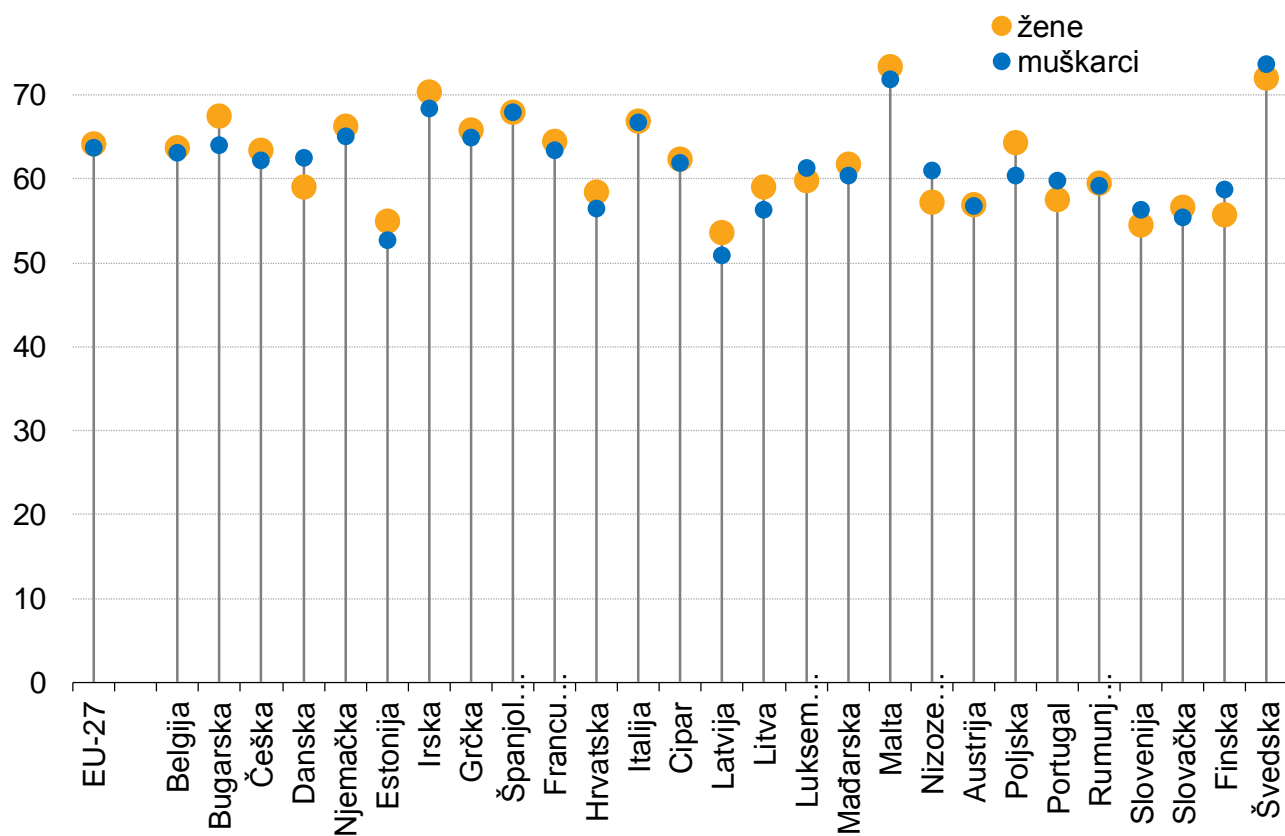
Velik dio života provodimo u dobrom zdravlju. Broj zabilježenih godina zdravog života⁷ razlikuje se ovisno o spolu i zemlji. Broj godina zdravog života pri rođenju u 2018. za EU u cjelini iznosio je 64,2 godine za žene i 63,7 za muškarce⁸, no znatno varira ovisno o tome gdje živimo. Primjerice, muškarac koji živi u Švedskoj ima u prosjeku više od 73 godine zdravog života, u usporedbi s muškarcem u Latviji, za kojeg ta brojka iznosi 51 godinu. Gotovo polovina starijih osobe su s invaliditetom⁹, a ta brojka raste ulaskom u starije dobne skupine. Te osobe češće nailaze na poteškoće povezane sa smanjenom pokretljivošću i njihova kvaliteta života ovisi o uključivosti i dostupnosti naših društava i okoliša.

⁷ Više informacija o tom konceptu i podacima dostupno je ovdje: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/1101.pdf>

⁸ Više informacija dostupno je na internetskoj stranici State of Health in the EU, „Ukratko o zdravlju: Europa” 2018., OECD/EU (2018.) – https://ec.europa.eu/health/state/glance_hr

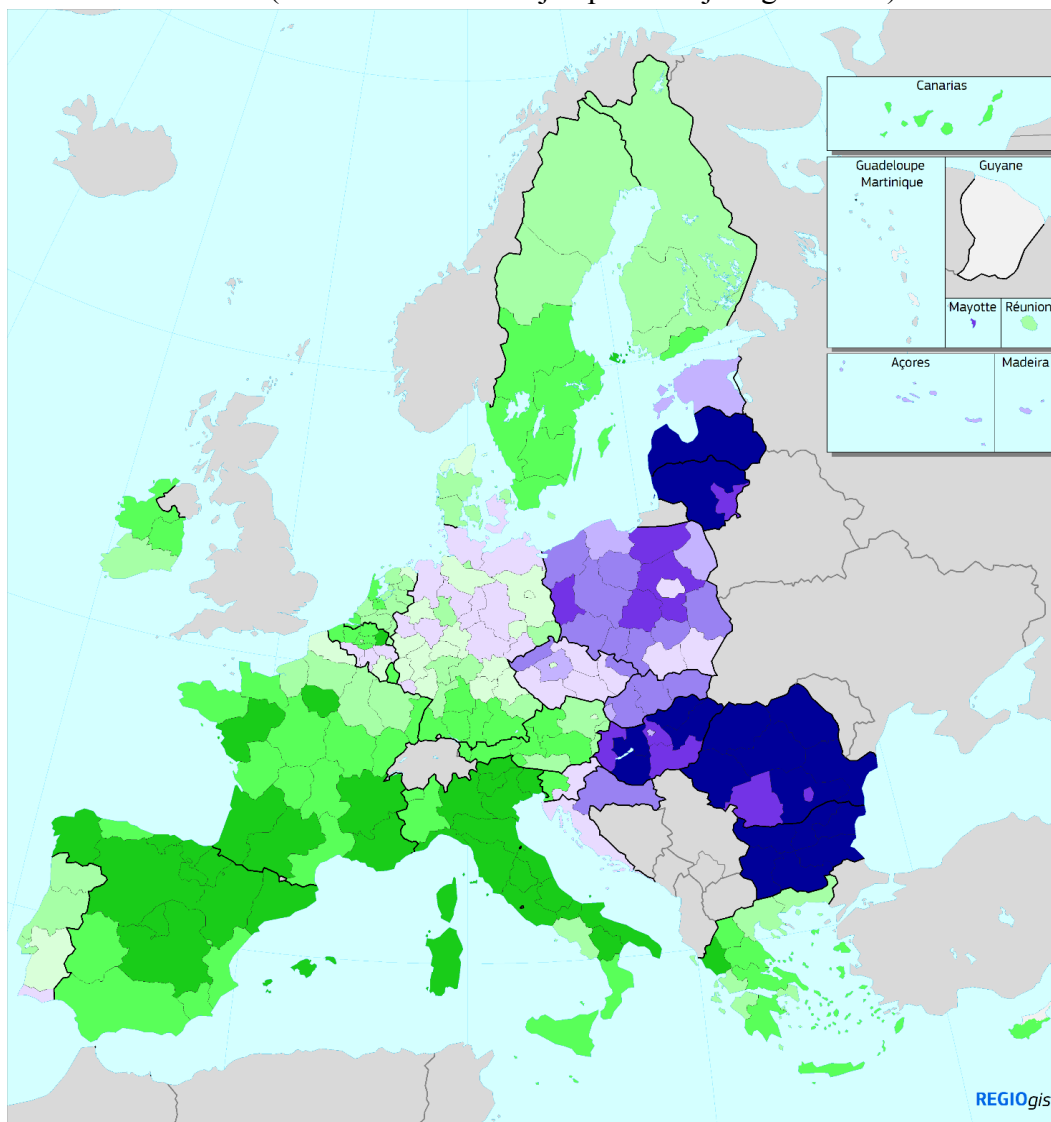
⁹ U 2018. 49 % osoba u dobi od 65 ili više godina navelo je da ima određeni oblik invaliditeta ili su im dugotrajno ograničene aktivnosti. (Izvor: Eurostatova internetska tablica hlth_silc_06)

Godine zdravog života pri rođenju, 2018.

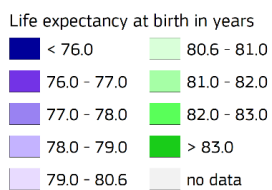

Izvor: Eurostat

Očekivani životni vijek pri rođenju po regijama¹⁰, 2018. (Očekivani životni vijek pri rođenju u godinama)

Life expectancy by NUTS2 region, 2018

Source: Eurostat (demo_r_mlifexp)

0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

¹⁰ U zajedničkoj klasifikaciji prostornih jedinica za statistiku (NUTS) koriste se tri vrste regija. Na karti su prikazane regije na razini NUTS 2. Prosječna regija na razini NUTS 2 u zemlji ima između 800 000 i 3 milijuna stanovnika.

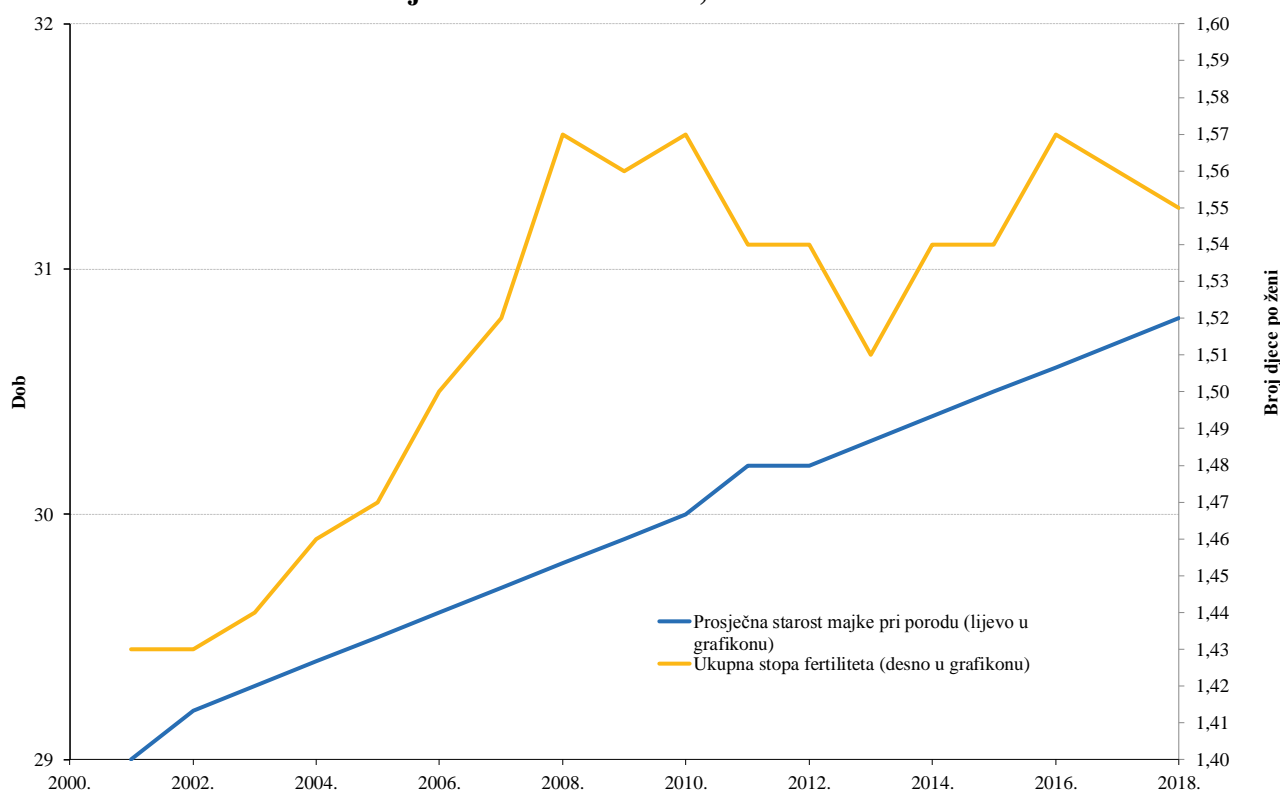
2.2. MANJE ROĐENIH

Od 1960-ih do sredine 1990-ih smanjio se prosječan broj rođene djece po ženi u Europi¹¹. Tijekom 2000-ih došlo je do djelomičnog oporavka, a u desetljeću koje je uslijedilo broj se donekle stabilizirao.

Brojka je 2018. iznosila 1,55 djece po ženi. To je ispod vrijednosti od 2,1 koja se smatra razinom potrebnom za održavanje konstantnog broja stanovnika bez migracija. U gotovo nijednoj regiji u Europi stopa fertiliteta nije na toj razini¹², a u nekim je regijama manja od 1,25. To je, primjerice, slučaj na sjeverozapadu Iberijskog poluotoka, u jugoistočnoj Italiji i Sardiniji te u nekim dijelovima Grčke.

Žene u prosjeku nešto kasnije rađaju. Prosječna dob žena pri porodu u EU-u porasla je između 2001. i 2018. s 29,0 na 30,8 godina.

Pokazatelji fertiliteta za EU-27, 2001.–2018.

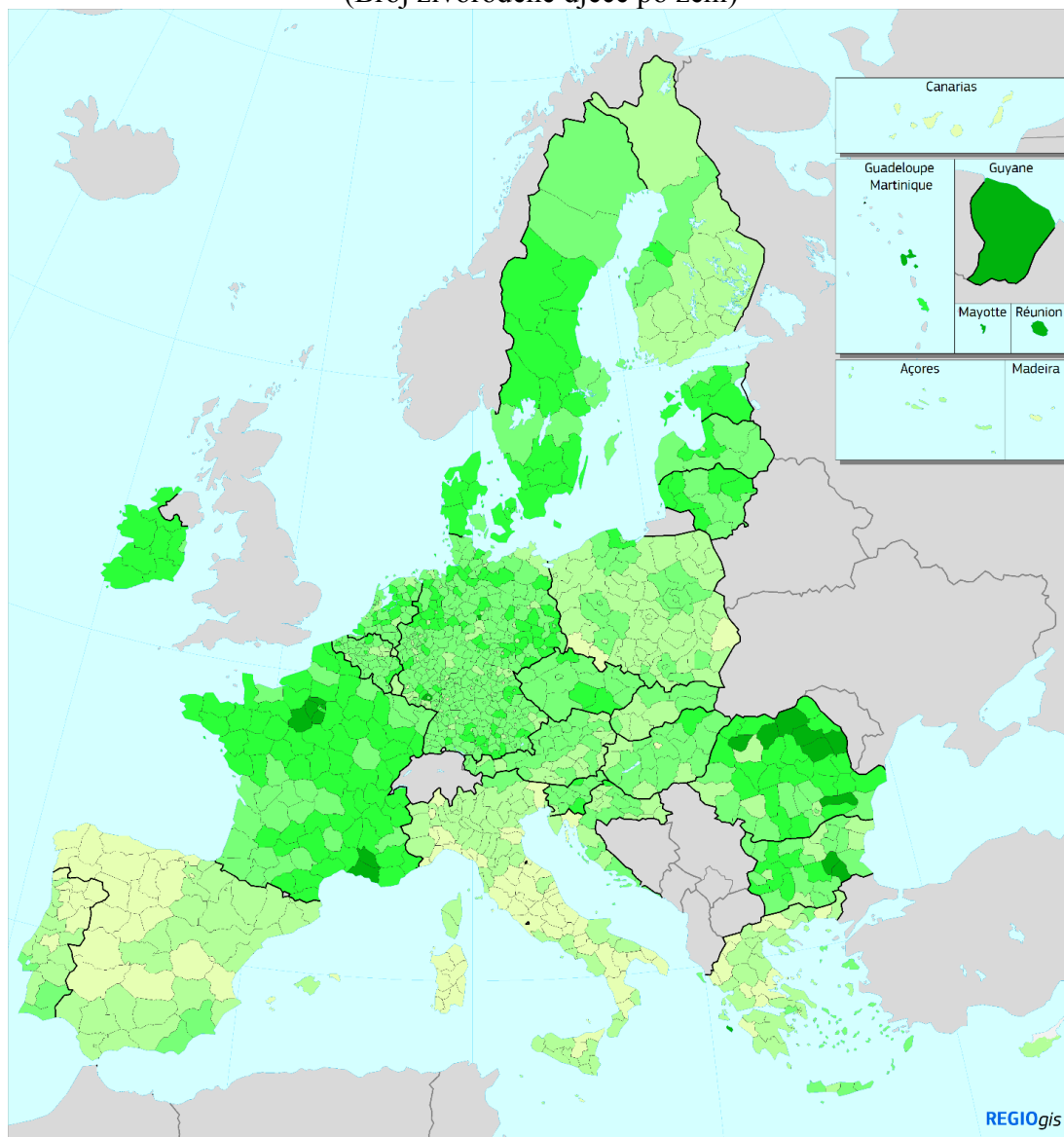
Izvor: Eurostat

¹¹ Više informacija o fertilitetu dostupno je na Eurostatovim internetskim stranicama „Statistics Explained“:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics

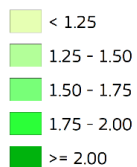
¹² Samo četiri od 1 169 regija na razini NUTS 3 imaju stopu fertiliteta veću od 2,1: Mayotte (4,6), Guyane (3,8), Réunion (2,4) i Melilla (2,3).

Ukupna stopa fertiliteta po regijama¹³, 2018.
(Broj živorođene djece po ženi)

Total Fertility Rate by NUTS3 region, 2018

Number of live births per woman

Source: Eurostat (demo_r_find3)

0 500 km

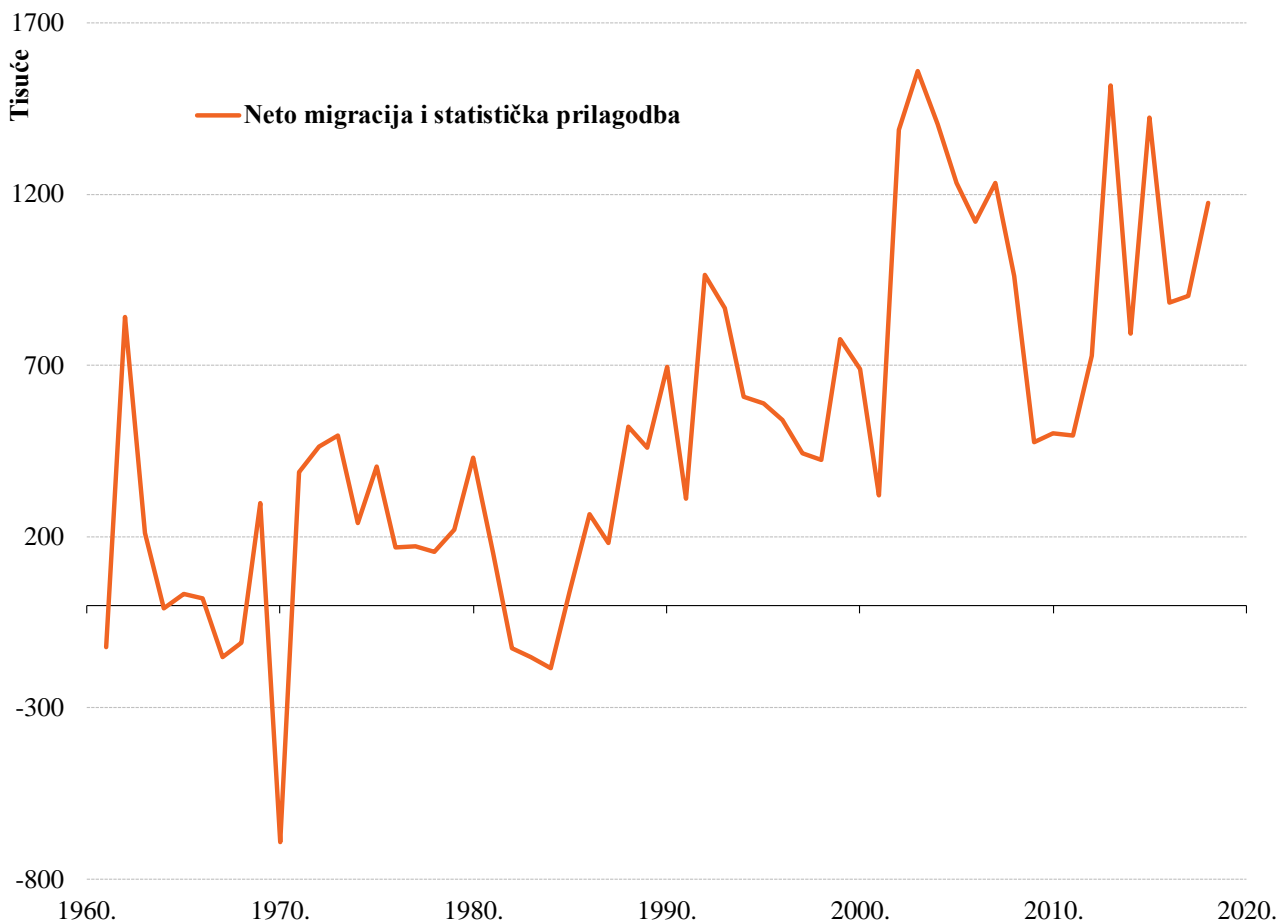
© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

¹³ Na karti su prikazane regije na razini NUTS 3. Prosječna regija na razini NUTS 3 u zemlji ima između 150 000 i 800 000 stanovnika.

2.3. STARENJE STANOVNIŠTVA

Europsko stanovništvo sve je starije. Medijan dobi¹⁴ stanovništva EU-27 godinama raste i predviđa se da će još dva desetljeća nastaviti rasti sličnom brzinom. Medijan dobi 2070. bi mogao dosegnuti 49 godina, što je povećanje od oko pet godina u odnosu na sadašnju situaciju.

Medijan dobi stanovništva u EU-27, 2001.–2070.

Izvor: Eurostat

Povećavanjem medijana dobi našeg stanovništva povećava se i broj i udio osoba u starijim dobnim skupinama. Procjenjuje se da će do 2070. 30 % europskih građana imati 65 i više godina, što je porast u odnosu na sadašnjih 20 %. Predviđa se da će se udio osoba u dobi od 80 ili više godina od 2019. do 2070. više nego udvostručiti i dosegnuti 13 %¹⁵.

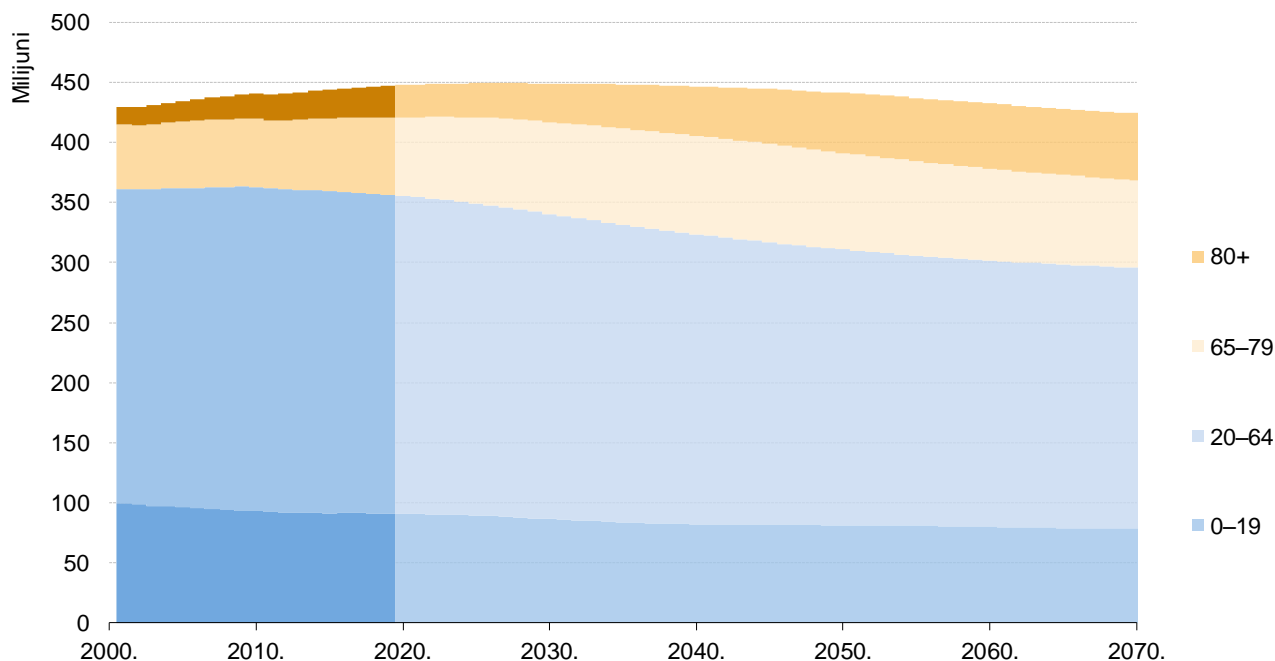
Istodobno se predviđa smanjenje broja radno sposobnih stanovnika (od 20 do 64 godine)¹⁶. Njihov udio u ukupnom broju stanovnika 2019. je iznosio 59 %. Predviđa se da će se do 2070. smanjiti na 51 %, dok će se u istom razdoblju broj djece i mladih (od 0 do 19 godina) smanjiti za 12,6 milijuna.

¹⁴ Medijan dobi okvirni je pokazatelj starosti stanovništva: polovina stanovništva je starija, a polovina mlađa od medijana dobi.

¹⁵ Više informacija o strukturi i starenju stanovništva dostupno je na Eurostatovim internetskim stranicama „Statistics Explained“: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_structure_and_ageing

¹⁶ Radno sposobno stanovništvo obično se definira kao stanovništvo u dobi od 20 do 64 godine. Kako stanovništvo bude sve više starije i sve više osoba u dobi od 65 i više godina bude i dalje zaposleno, ta uobičajena definicija možda će se promijeniti.

Stanovništvo prema dobnim skupinama, EU-27, 2001.–2070.

Izvor: Eurostat

2.4. MANJA KUĆANSTVA

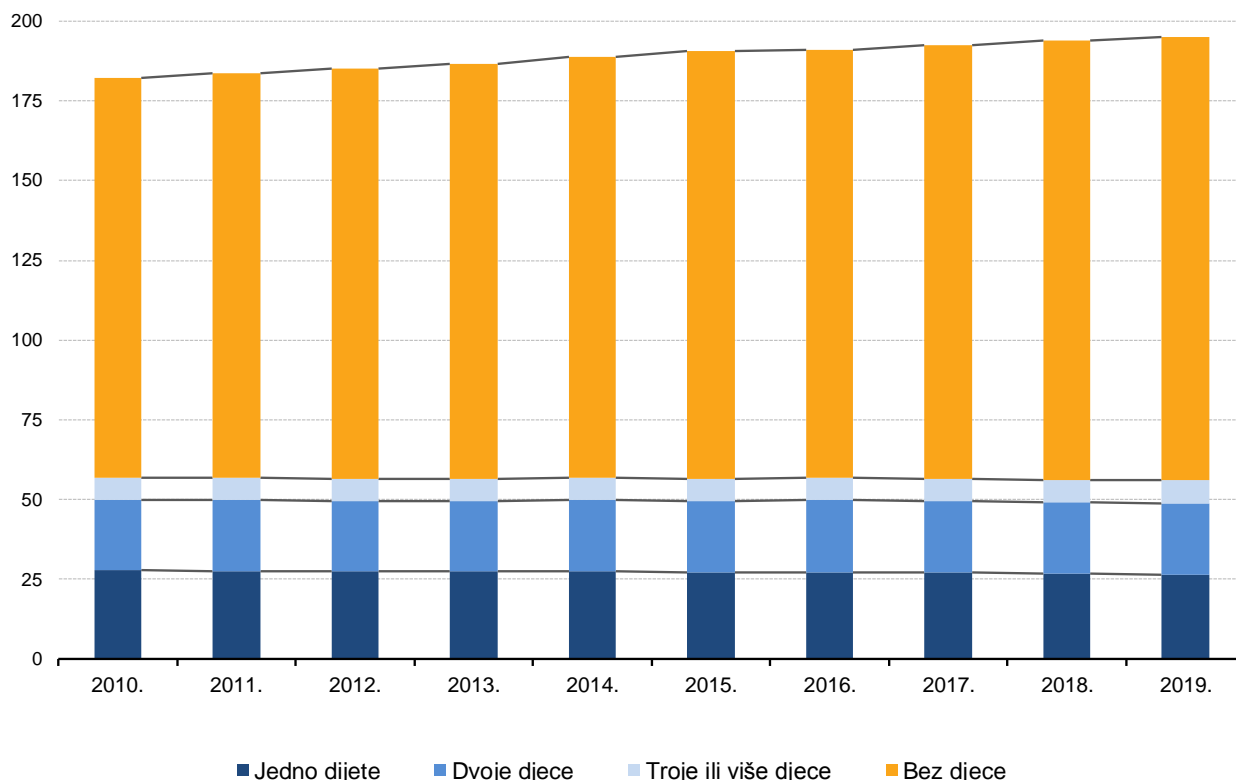
Kako se broj kućanstava u Europi povećava, njihova se prosječna veličina smanjuje. U Europi je 2019. bilo 195 milijuna kućanstava, što je povećanje od 13 milijuna u odnosu na 2010. Ta su kućanstva u prosjeku sve manja. U prosječnom su kućanstvu 2010. živjele 2,4 osobe. Taj se broj tijekom posljednjeg desetljeća polako smanjivao i 2019. pao na 2,3.

Otpriblike trećina ukupnog broja kućanstava samačka su kućanstva, što je povećanje od 19 % u odnosu na 2010. Opći su trend kućanstva u kojima žive parovi bez djece, samci i samohrani roditelji. U većini kućanstava nema djece, a broj kućanstava sa samohranim roditeljima porastao je za 13 % od 2010. Takvi obrasci mogu biti važni i u kontekstu trenutne pandemije jer su pojedine strukture kućanstva možda utjecale na širenje virusa.

Starenjem europskog stanovništva **sve više osoba u dobi od 65 i više godina živjet će same**¹⁷. To se posebno odnosi na žene. Udio starijih žena koje žive same 2019. je iznosio 40 %, više nego dvostruko nego u slučaju muškaraca.

¹⁷ Ageing Europe: Looking at the lives of older people in the EU (Europa koja stari, analiza života starijih osoba u EU-u), Europska komisija (2019.).

Kućanstva prema broju djece, EU-27, 2010.–2019. (u milijunima)

Izvor: Eurostat

2.5. MOBILNIJA EUROPA

Kretanje ljudi unutar i izvan granica Europe jedan je od ključnih pokretača demografskih promjena.

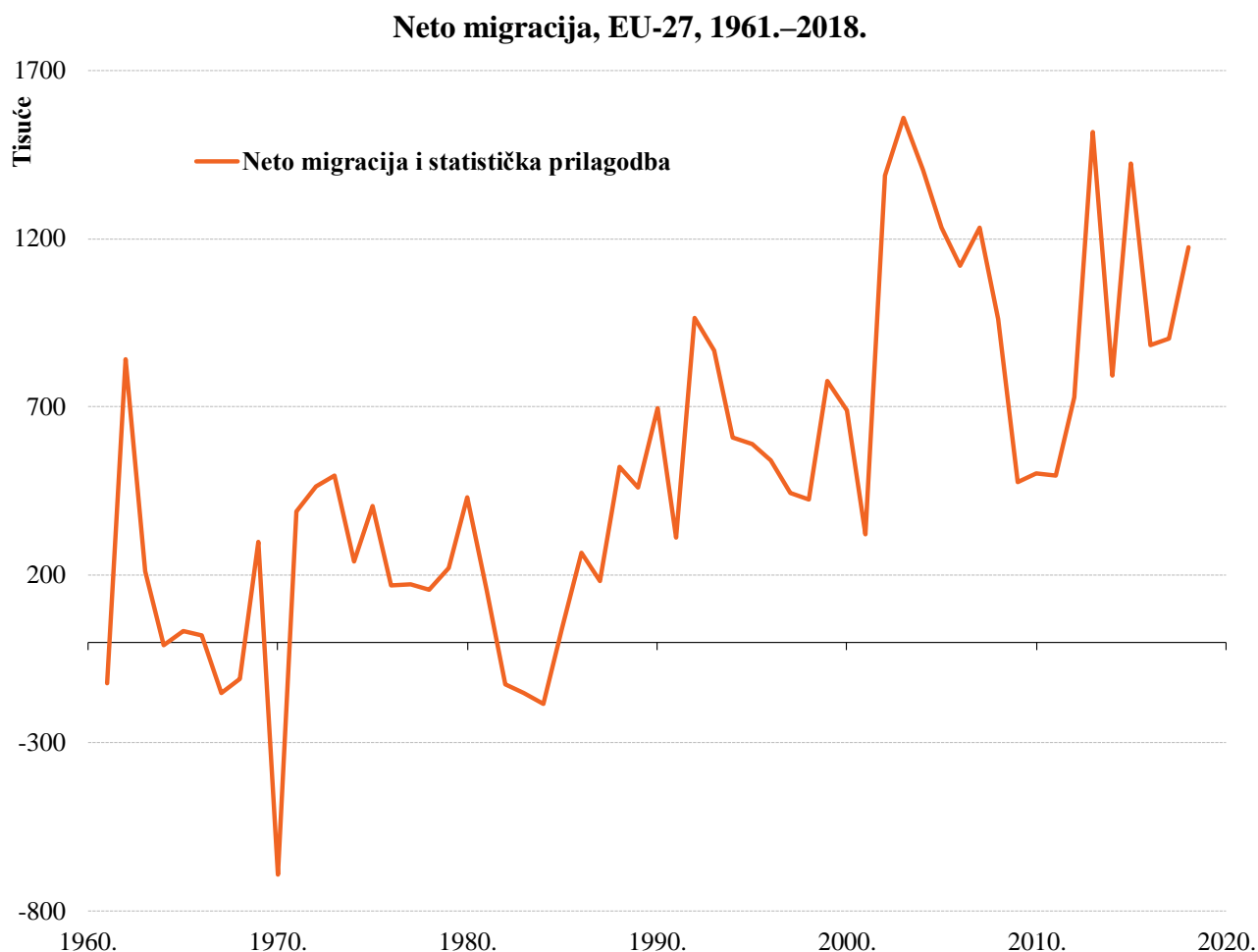
Neki od njih prelaze vanjske granice EU-a, seleći se u Europu ili iz nje. U EU-27 2018. se uselilo 2,4 milijuna ljudi, dok se 1,1 milijun ljudi iselio u zemlju koja nije članica EU-27¹⁸. Zahvaljujući slobodnom kretanju ljudi u Europi, **mnogi se odluče kretati unutar EU-a**. To ne utječe na veličinu ili dobnu strukturu EU-a u cjelini, ali ima znatan učinak na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. U drugu državu članicu 2018. se preselilo 1,4 milijuna ljudi. Ta skupina uključuje i državljane trećih zemalja koji žive u Europi.

Na dan 1. siječnja 2019. u 27 država članica EU-a bilo je 21,8 milijuna državljana trećih zemalja, što predstavlja 4,9 % stanovništva. U drugoj državi članici živjelo je 13,3 milijuna građana EU-a.

¹⁸ Osim državljana trećih zemalja, tim su podacima obuhvaćeni građani EU-a koji se vraćaju u EU ili ga napuštaju. Više informacija o migracijama dostupno je na Eurostatovim internetskim stranicama „Statistics Explained”: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics

Godišnje brojke povezane s tim kretanjima nestabilne su i mogu se promijeniti, no dugoročni su trendovi relativno stabilni. Europa je posljednjih 35 godina kontinent neto imigracije. Od sredine 1980-ih u EU se svake godine preselilo više ljudi nego što ih je otišlo, što je dovelo do pozitivne neto migracije.

Tek će se vidjeti kako će hitne mjere kojima se ograničava mobilnost dugoročno utjecati na njezine obrasce i preferencije ljudi. To uključuje i pitanje mogu li osobe koje su izgubile posao i sredstva za život potražiti novu priliku na drugom mjestu.

Izvor: Eurostat

2.6. PROMJENA BROJA STANOVNIKA

Europsko stanovništvo stalno raste. Ukupan broj stanovnika u 27 država članica EU-a porastao je za četvrtinu od 1960., dosegnuvši nešto manje od 447 milijuna u 2019. Međutim, postoje razlike među zemljama. Dok Belgija, Irska, Cipar, Luksemburg, Malta i Švedska bilježe relativno stabilno

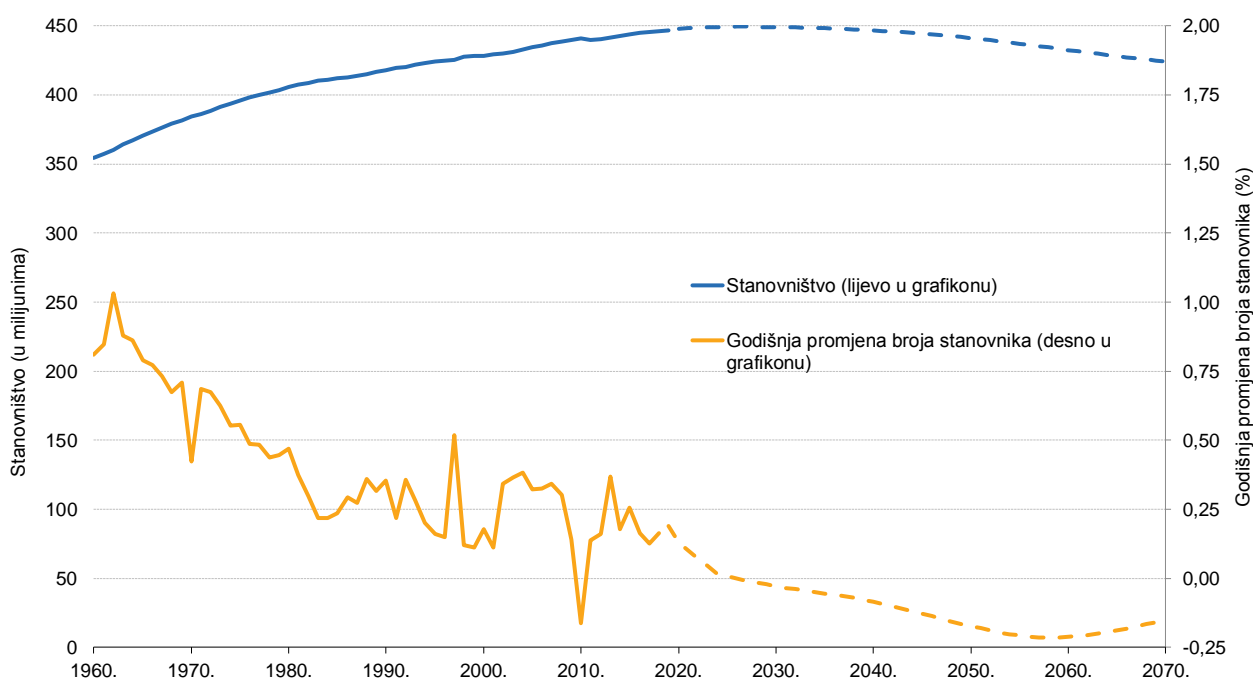
povećanje broja stanovnika, Bugarska, Hrvatska, Latvija, Litva i Rumunjska nakon 1990. bilježe pad¹⁹.

Očekuje se da će se opći trend rasta stanovništva nastaviti, ali ne na dulje vrijeme. Od 2012. broj umrlih u EU-27 veći je od broja rođenih. To znači da bi se bez pozitivne neto migracije broj stanovnika već počeo smanjivati.

Projekcije²⁰ pokazuju da će ukupan broj stanovnika u Europi tijekom sljedeća dva desetljeća ostati razmjerno stabilan, a zatim će se početi smanjivati. **Predviđa se da će do 2025. dosegnuti vrhunac od oko 449 milijuna stanovnika, a nakon 2030. postupno se smanjivati na 424 milijuna do 2070.** – što je smanjenje od 5 % u 50 godina.

Predviđa se da će se broj stanovnika u nekim državama članicama smanjivati tijekom cijelog razdoblja do 2070. To su Bugarska, Grčka, Hrvatska, Italija, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska i Rumunjska. U drugim bi zemljama prema predviđanjima broj stanovnika trebao rasti do 2070.: u Danskoj, Irskoj, Cipru, Luksemburgu, Malti i Švedskoj. Predviđa se da će u ostalim zemljama (Belgija, Češka, Estonija, Španjolska, Francuska, Njemačka, Nizozemska, Austrija, Portugal, Slovenija, Slovačka i Finska), nakon početnog rasta uslijediti pad.

Ukupno stanovništvo i godišnja promjena broja stanovnika, EU-27, 1960.–2070.

Izvor: Eurostat

¹⁹ Više informacija o stanovništvu i promjenama stanovništva dostupno je na Eurostatovim internetskim stranicama „Statistics Explained“:

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_and_population_change_statistics

²⁰ Eurostat je u travnju 2020. objavio projekcije stanovništva na temelju podataka iz 2019. Učinci pandemije bolesti COVID-19 nisu bili poznati u vrijeme izrade podataka i nisu uključeni. Više informacija dostupno je u članku o projekcijama stanovništva na Eurostatovim internetskim stranicama „Statistics Explained“: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-projections-data>.

3. UTJECAJ DEMOGRAFSKIH PROMJENA NA NAŠE SOCIJALNO TRŽIŠNO GOSPODARSTVO

Utjecaj demografskih promjena u Europi osjeća se u svim područjima našeg gospodarstva i društva. To se pokazalo posljednjih mjeseci kad je većina gospodarskih aktivnosti bila obustavljena, a nužne mjere ograničavanja socijalnih kontakata utjecale su na naš svakodnevni život. Demografske promjene utjecat će na budućnost naših zdravstvenih sustava i sustava socijalne skrbi, proračuna, stambenih i infrastrukturnih potreba. Naši gradovi i urbana područja mogli bi postati prenapučeni, a ruralna područja suočit će se s nizom specifičnih izazova. Naše će se karijere stalno mijenjati i morat ćemo pronaći načine da Europa ostane konkurentna usprkos sve manjem broju radno sposobnog stanovništva.

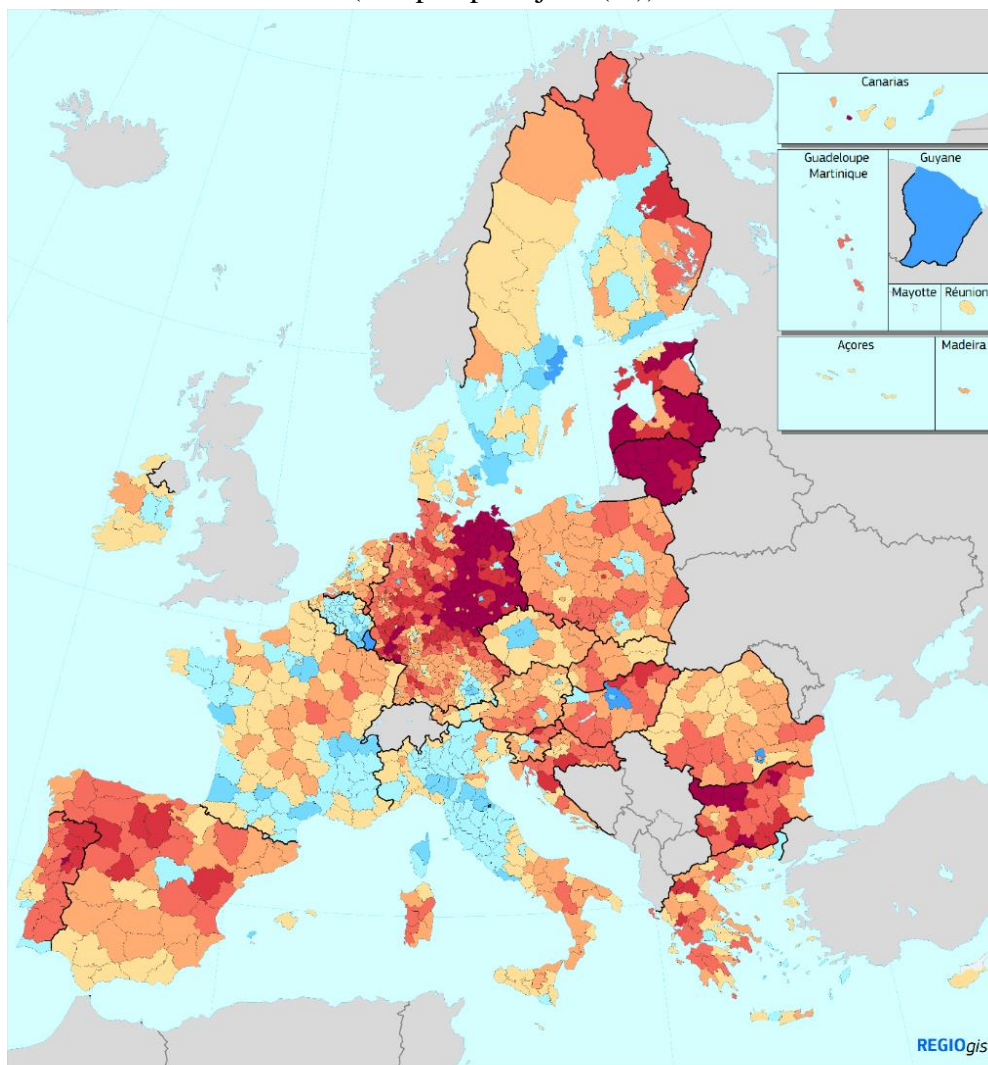
Gospodarska i demografska struktura zemlje bit će jedan od čimbenika o kojem će ovisiti brzina i sposobnost oporavka. Dugoročne demografske promjene i potrebe povezane s oporavkom podudarit će se i u nekim drugim aspektima. To uključuje sve – od potrebe da sustave zdravstvene i dugotrajne skrbi učinimo otpornijima do toga da osiguramo da se urbana i ruralna područja mogu nositi s problemom gustoće naseljenosti ili nedostatka usluga.

U okviru Komisijina Mehanizma za oporavak i otpornost pružit će se velika financijska potpora povećanju otpornosti gospodarstava država članica i njihove pripremljenosti za budućnost, posebno za demografske promjene. Prioriteti ulaganja bit će usklađeni s izazovima utvrđenima u preporukama po državama članicama izdanim u okviru europskog semestra.

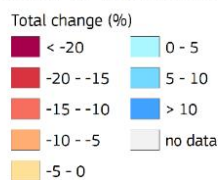
3.1. LJUDI, RAD I VJEŠTINE

Utjecaj demografskog starenja na tržište rada sve je izraženiji. Radno sposobno stanovništvo 27 država članica EU-a smanjuje se već cijelo desetljeće te se predviđa da će se do 2070. smanjiti za 18 %. Situacija se znatno razlikuje ovisno o državi članici odnosno regiji.

Promjena broja stanovnika u dobi od 20 do 64 godine po regijama²¹, 2020.–2030.
(Ukupna promjena (%))

Change in population aged 20-64 by NUTS3 region, 2020-2030

Source: DG REGIO based on Eurostat projections

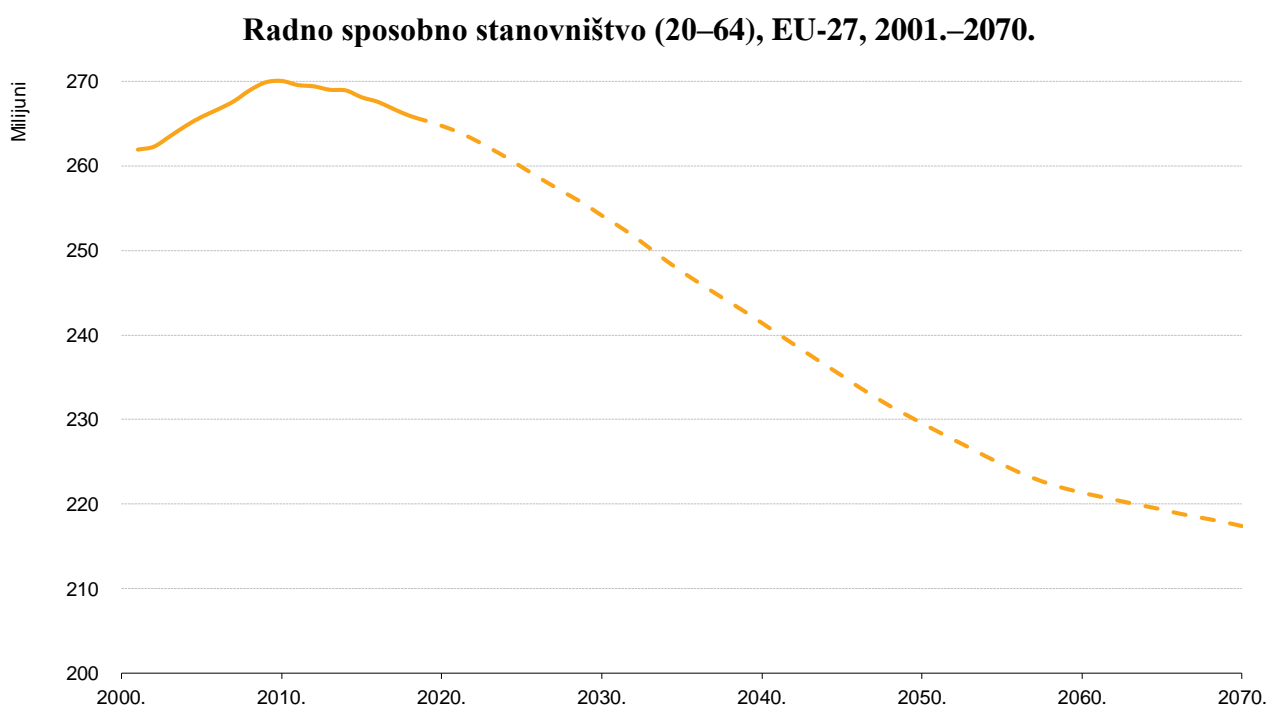
0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

²¹ Na karti su prikazane regije na razini NUTS 3. Prosječna regija na razini NUTS 3 u zemlji ima između 150 000 i 800 000 stanovnika. Podaci odgovaraju Eurostatovim regionalnim projekcijama (EUROPOP2013).

Prema gospodarskim predviđanjima iz 2018., **broj zaposlenih mogao bi dosegnuti vrhunac oko 2020.**, nakon čega će uslijediti stalan pad u sljedećim desetljećima²². Iako se još ne može procijeniti hoće li se dugoročne projekcije promijeniti zbog aktualne krize, u prvim prognozama od izbijanja pandemije²³ predviđa se znatan pad zaposlenosti. Ovisno o načinu širenja virusa, broj istodobno aktivnih ljudi mogao bi se dodatno smanjiti. Borba protiv nezaposlenosti, posebno mladih, te privlačenje većeg broja ljudi na tržišta rada stoga će postati još hitniji izazovi.

Jasno je i da će se učinak manjeg broja radno sposobnog stanovništva brže i snažnije osjetiti ako se više osoba koje su trenutačno nedovoljno zastupljene na tržištu rada ne pridruži tržištu rada ili ne počne sudjelovati na njemu.

Izvor: Eurostat

3.1.1. VEĆE I UKLJUČIVIJE TRŽIŠTE RADA

Zbog smanjenja radno sposobnog stanovništva sve je izrazitija potreba da Europa i njezino tržište rada iskoriste sve svoje prednosti, talente i raznolikost.

Povećanje stope zaposlenosti žena bit će od ključne važnosti. Razlika u zaposlenosti žena i muškaraca iznosila je 12 % u 2019. To je još izraženije ako se uzme u obzir znatna razlika u broju muškaraca i žena koji rade u nepunom radnom vremenu. U 2019. je oko tri od 10 zaposlenih žena radilo je u nepunom radnom vremenu, što je gotovo četiri puta više od odgovarajuće brojke za muškarce. Takvo je stanje možda postalo još izraženije tijekom pandemije, kad se skrb o starijim osobama, osobama s invaliditetom ili djeci morala organizirati privatno te je teret uglavnom pao na

²² Izvješće o starenju stanovništva iz 2018.: Gospodarska i proračunska predviđanja za države članice EU-a (2016.–2070.), Institutional Paper br. 79, Europska komisija i Odbor za ekonomsku politiku (2018.).

²³ Komisijina proljetna gospodarska prognoza 2020., 6.5.2020.

leđa žena. Nedostatak odgovarajućih formalnih usluga dugotrajne skrbi, fleksibilnih mogućnosti za rad i poticaja za primatelje drugog dohotka u kućanstvu u nekim državama članicama pridonose izraženosti tog problema.

U samoj je srži problema izazov **usklađivanja poslovnog i obiteljskog života**. Stopa zaposlenosti žena s djecom mlađom od šest godina u 2019. je bila gotovo 14 postotnih bodova niža od stope zaposlenosti žena bez djece. Žene i dalje primaju nižu plaću za rad od muškaraca; razlika u plaćama među spolovima trenutačno iznosi 14,8 %. Komisija se bavi tim pitanjima u okviru svojeg rada na ravnopravnosti i u okviru nove **strategije EU-a za rodnu ravnopravnost 2020.–2025.**²⁴

Trebalo bi i dodatno napredovati po pitanju zapošljavanja starijih radnika. Stopa zaposlenosti starijih radnika (od 55 do 64 godine) u EU-27 iznosila je 59,1 % u 2019., što je porast u odnosu na 44,1 % u 2009. Za daljnji napredak potrebne su politike kojima će se omogućiti dulji rad, očuvanje psihofizičke kondicije i stalno usavršavanje vještina te priznavanje novih vještina i kvalifikacija. U srednjoročnom razdoblju zbog starenja stanovništva sve više ljudi vjerojatno će morati sve dulje raditi. Predstojeća **Zelena knjiga o starenju** detaljnije će se usredotočiti na to pitanje, u potpunosti uzimajući u obzir slabosti koje su izišle na vidjelo tijekom pandemije.

I dalje će biti ključno **ulagati u kvalifikacije osoba s niskom razinom obrazovanja**. Međutim, više od 10 % mladih u dobi od 18 do 24 godine prekida obrazovanje ili osposobljavanje s niskim kvalifikacijama ili bez kvalifikacija, dok u najudaljenijim regijama taj postotak prelazi 20 %. Od osoba koje rano napuštaju školovanje zaposli se njih 45 %. Rad na ostvarivanju europskog prostora obrazovanja do 2025., unaprjeđenje europskog istraživačkog prostora i potpora zapošljavanju mladih bit će važni alati za uspostavljanje ravnoteže.

Zapošljavanje većeg broja ljudi različitog podrijetla pridonijelo bi daljnjem povećanju stope zaposlenosti. Stopa zaposlenosti osoba rođenih izvan EU-a niža je za 9,6 postotnih bodova od stope zaposlenosti osoba rođenih u EU-u, a posebno je niska među ženama. Slično vrijedi i za državljane trećih zemalja.

Otvaranje tržišta rada osobama s invaliditetom pridonijelo bi izgradnji pravednijeg društva i ublažilo utjecaj demografskih promjena. Međutim, stopa zaposlenosti osoba s invaliditetom u EU-u niska je zbog brojnih prepreka s kojima se one suočavaju, uključujući diskriminaciju i nedostatak pristupačnosti na radnom mjestu, u području smještaja i u visokokvalitetnom obrazovanju. Takve prepreke mogu se temeljiti na negativnoj percepciji i nepoštenoj nesklonosti zapošljavanju osoba s invaliditetom.

Za **veće i uključivije tržište rada** potrebno je suzbiti sve oblike diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije. Subjekti i poduzeća socijalne ekonomije mogu imati važnu ulogu u poticanju uključivijeg tržišta rada, na korist radnicima i lokalnim zajednicama.

²⁴ Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.–2025., donesena 5. ožujka 2020. (COM (2020) 152 final).

3.1.2. VJEŠTINAMA I OBRAZOVANJEM DO PRODUKTIVNOSTI

S obzirom na to da se udio radno aktivnog stanovništva počinje smanjivati, **gospodarska otpornost i rast produktivnosti postat će još važniji**. To će biti važno i za održiv oporavak od krize. Prije izbijanja pandemije koronavirusa Komisijina predviđanja pokazivala su da bi se rast BDP-a mogao stabilizirati na 1,3 % godišnje do 2070. ako se produktivnost rada poveća za prosječno 1,5 % godišnje²⁵. Međutim, rast produktivnosti je u padu te je prije početka krize procijenjen na manje od 1 %.

Prelazak na klimatski neutralno i digitalno gospodarstvo može pridonijeti povećanju produktivnosti. Za tu dvostruku tranziciju potrebne su inovacije i širenje novih tehnologija te razvoj novih poslovnih modela i načina rada u okviru kružnog i digitalnog gospodarstva. Pandemija i njezine posljedice na naše živote i gospodarstva naglasile su važnost digitalizacije u svim područjima gospodarstva i društva EU-a. Za tranziciju su potrebni tržišno natjecanje i jednaki uvjeti tržišnog natjecanja, kako je utvrđeno u nedavno donesenoj **Novoj industrijskoj strategiji za Europu**²⁶.

Automatizacija i nove, čišće tehnologije mogu pridonijeti povećanju produktivnosti rada u budućnosti, a pravedna tranzicija za sve bit će ključna za one koji će morati naučiti nove vještine ili promijeniti posao. U tom je duhu Komisija predložila jačanje Fonda za pravednu tranziciju kako bi se ublažili socioekonomski učinci tranzicije, podržalo prekvalificiranje, pomoglo malim i srednjim poduzećima da stvore nove gospodarske prilike i ulagalo u prelazak na čistu energiju.

Europi je potrebna visokokvalificirana, dobro osposobljena i prilagodljiva radna snaga²⁷. Ostvarenje načela cjeloživotnog učenja za sve postat će još važnije. U narednim godinama milijuni Europljana morat će se dodatno usavršiti ili prekvalificirati. Nadalje, uspješnijim privlačenjem osoba iz inozemstva koje posjeduju potrebne vještine i talent pridonijet će se zadovoljavanju potreba tržišta rada.

S obzirom na to da se paralelna tranzicija ubrzava, Europa će se morati pobrinuti da vještine njezina stanovništva, uključujući zelene i digitalne vještine, održe korak. Prije krize u Europi je bilo oko milijun slobodnih radnih mjesta za stručnjake u području digitalne tehnologije, a 70 % poduzeća navelo je da odgađaju ulaganja jer nisu uspjela pronaći radnike s odgovarajućim vještinama. Razlog tomu jest činjenica da je 2019. čak 29 % stanovništva EU-a imalo nisku razinu digitalnih vještina, dok 15 % njih nije imalo nikakve digitalne vještine. Kriza je dodatno naglasila koliko su digitalne vještine važne kako bi djeca, studenti, učitelji, predavači i svi mi mogli komunicirati i raditi. Pokazalo se da mnogi još nemaju pristup potrebnim alatima. Komisija će predstaviti **Akcijski plan za digitalno obrazovanje** kako bi ponudila konkretne mjere za rješavanje tih problema.

Rješenje je u ulaganju u ljude i njihove vještine te poboljšanju pristupa osposobljavanju i obrazovanju. Uvjet je za to zajedničko djelovanje industrije, država članica, socijalnih partnera i

²⁵ Izvješće o starenju stanovništva iz 2018.: Gospodarska i proračunska predviđanja za države članice EU-a (2016.–2070.), Institutional Paper br. 79, Europska komisija i Odbor za ekonomsku politiku (2018.).

²⁶ Nova industrijska strategija za Europu, donesena 10. ožujka 2020., COM (2020) 102 final.

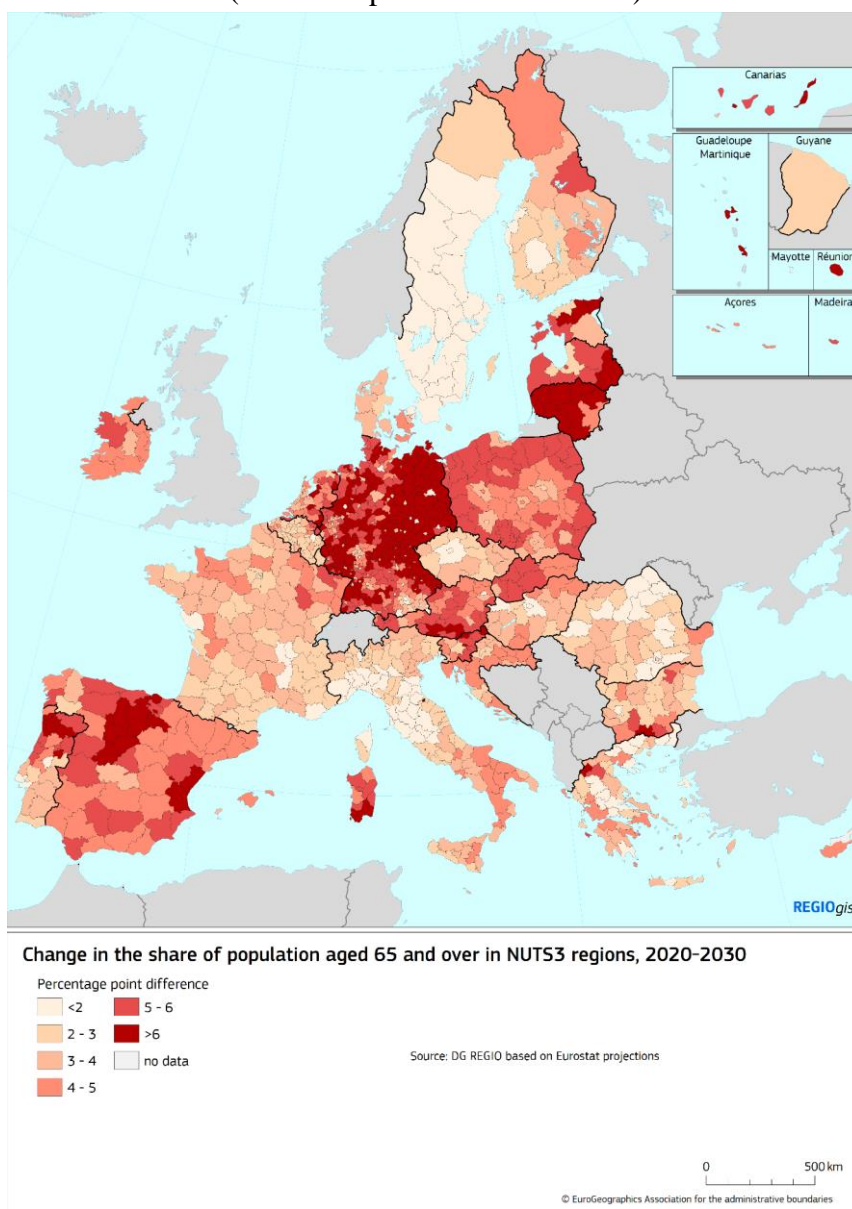
²⁷ Vidjeti npr. Canton, E., Thum-Thysen, A., Voigt, P. (2018.) *Economists' musings on human capital Investment: How efficient is public spending on education in EU Member States?* (Razmatranja ekonomista o ulaganju u ljudski kapital: koliko je učinkovita javna potrošnja na obrazovanje u državama članicama EU-a?). Dokument za raspravu o europskom gospodarstvu br. 81.: https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/economists-musings-human-capital-investment-how-efficient-public-spending-education-eu-member-states_en

drugih dionika radi potpore dokvalifikaciji i prekvalifikaciji i poticanja javnih i privatnih ulaganja u radnu snagu. Uz to, ažuriranje **programa vještina** i preporuka o strukovnom obrazovanju i osposobljavanju bit će važni koraci za postizanje toga cilja.

3.2. ZDRAVSTVENA I DUGOTRAJNA SKRB

Europski sustavi zdravstvene zaštite i dugotrajne skrbi predvodili su borbu protiv pandemije bolesti COVID-19²⁸. U borbi protiv virusa bili su pod velikim pritiskom, iako su već bili jako opterećeni, među ostalim i zbog starenja našeg društva. To posebno pogađa regije za koje se predviđa da će u razdoblju do 2030. godine zabilježiti znatan porast stanovništva starijeg od 65 godina.

Promjena udjela stanovništva u dobi od 65 i više godina po regijama²⁹, 2020.–2030. (Razlika u postotnim bodovima)

²⁸ <https://www.ecdc.europa.eu/en/cases-2019-ncov-eueea>

²⁹ Na karti su prikazane regije na razini NUTS 3. Prosječna regija na razini NUTS 3 u zemlji ima između 150 000 i 800 000 stanovnika. Podaci odgovaraju Eurostatovim regionalnim projekcijama (EUROPOP2013).

Izbijanje pandemije izazvane koronavirusom otkrilo je ranjivost starijih osoba na pandemije i druge bolesti, posebno zato što je veća vjerojatnost da već imaju neku osnovnu bolest. Također, do izražaja je došla potreba za otpornim sustavima javnog zdravstva i većim kapacitetima jedinica za intenzivnu skrb.

Za otpornije zdravstvene sustave potrebna su odgovarajuća ulaganja i financijska potpora u skladu s njihovom važnom ulogom. Zbog toga je Komisija nedavno predložila samostalni program „EU za zdravlje” za potporu državama članicama i EU-u u izgradnji kapaciteta i jačanju pripravnosti³⁰. Taj će program pomoći u razradi dugoročne vizije za učinkovite i otporne sustave javnog zdravstva, posebno ulaganjem u prevenciju i nadzor bolesti te poboljšanjem pristupa zdravstvenim uslugama, dijagnostici i liječenju za sve. Može biti i polazište za raspravu o tome što još možemo zajedno učiniti ne samo kako bismo se nosili s krizama nego i u zdravstvenom sektoru općenito.

Sve veći teret kroničnih bolesti također će biti izazov za europske zdravstvene sustave. Procjenjuje se da na te bolesti otpada 70–80 % troškova zdravstvene skrbi³¹. Trenutačno oko 50 milijuna Europljana boluje od dvije ili više kroničnih bolesti³², pri čemu je većina od njih starija od 65 godina. U okviru nastojanja da se poboljša prevencija, **strategijom „od polja do stola”**³³ Europljanima se nastoji pružiti više informacija i potaknuti ih na donošenje boljih prehrambenih odluka. S obzirom na veće rizike povezane s kroničnim bolestima, rad na **europskom planu za borbu protiv raka** bit će ključan za naše zdravlje i za funkcioniranje naših zdravstvenih sustava. Sport i fizička aktivnost također mogu imati važnu ulogu u prevenciji bolesti i promicanju zdravlja.

Očekuje se da će potražnja za stručnim osobljem rasti u skladu s potrebama za zdravstvenom i dugotrajnom skrbi. Već postoje naznake manjka radne snage³⁴ u sektoru zdravstva³⁵ i dugotrajne skrbi. Tekući rad OECD-a koji se odnosi na osoblje zaposleno u sektoru dugotrajne skrbi³⁶ upućuje na važnost poboljšanja radnih uvjeta u tom sektoru i pobuđivanja zanimanja za njegovateljski rad. Iako se broj liječnika i medicinskih sestara u gotovo svim zemljama EU-a u proteklom desetljeću povećao, i dalje nedostaje liječnika opće prakse, posebno u ruralnim i udaljenim područjima i najudaljenijim regijama.

Glavni je izazov **zadovoljiti sve veću potražnju za dostatnim, dostupnim, kvalitetnim i cjenovno pristupačnim zdravstvenim uslugama i uslugama dugotrajne skrbi, u skladu s europskim stupom socijalnih prava.** Za postizanje visoke razine zaštite ljudskog zdravlja³⁷ potrebna je odgovarajuća infrastruktura, kao što su bolnice, domovi za dugotrajnu skrb i stambeni objekti prilagođeni i opremljeni za starije osobe. Za razliku od zdravstvene zaštite, socijalna zaštita za dugotrajnu skrb ne postoji u svim državama članicama. Formalna dugotrajna skrb skupa je i često je snosi osoba kojoj je skrb potrebna ili njezina obitelj. Budući da europsko stanovništvo postaje sve starije, a kućanstva sve manja, to će vjerojatno biti trajan izazov za mnoge.

³⁰ Za više informacija o programu „EU za zdravlje” vidjeti: https://ec.europa.eu/health/funding/eu4health_en

³¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12983-2013-INIT/en/pdf>

³² Stanje zdravlja u EU-u, profili zdravlja zemalja za 2019., istraživanje SHARE (2017.).

³³ Za više informacija vidjeti: https://ec.europa.eu/food/farm2fork_en

³⁴ Takav manjak može imati različite uzroke, uključujući razinu plaće i radne uvjete.

³⁵ Stanje zdravlja u EU-u, Ukratko o zdravlju: Europa 2018., OECD/EU (2018.), str. 178. i 180.

³⁶ Za više informacija vidjeti: <https://www.oecd.org/els/health-systems/who-cares-attracting-and-retaining-elderly-care-workers-92c0ef68-en.htm>

³⁷ Članak 35. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.

„*Srebrno gospodarstvo*” u nastajanju može pružiti prilike za sektore zdravstva i dugotrajne skrbi. Može biti pokretač inovacija za učinkovitije pružanje visokokvalitetnih usluga skrbi. Digitalizacija može omogućiti starijim osobama da samostalno prate svoje zdravstveno stanje. Učinak digitalnih tehnologija na zdravstvenu i dugotrajnu skrb može biti trostruki dobitak: poboljšana kvaliteta života, učinkovitija zdravstvena i dugotrajna skrb te industrijski razvoj³⁸. Istraživanja i inovacije bit će ključni u tom pogledu.

3.3. UTJECAJ NA JAVNE PRORAČUNE

Starija Europa s manjom radnom snagom vjerojatno će povećati pritisak na javne proračune, i to u vrijeme kada su potrebna znatna financijska sredstva za oporavak. Prije krize ukupni trošak starenja u EU-u do 2070.³⁹ bio je procijenjen na 26,6 % BDP-a.

Europa će se suočiti s velikim izazovom financiranja potrošnje povezane sa starenjem stanovništva na način koji je u skladu s načelom **međugeneracijske pravednosti**. Razlog je tomu što se omjer između osoba koje plaćaju poreze i doprinose za socijalno osiguranje i onih koji primaju mirovine i druge naknade drastično smanjuje. U 2019. u prosjeku je bilo 2,9 radno sposobnih osoba na svaku osobu stariju od 65 godina. Predviđa se da će se do 2070. taj omjer smanjiti na 1,7.

Iako će većina rashoda povezanih sa starenjem biti namijenjena za zdravstvo i dugotrajnu skrb, do 2040. se predviđa i rast rashoda za javne mirovine u odnosu na BDP. Zahvaljujući učinku **temeljnih reformi mirovinskih sustava u većini država članica**, naknadna predviđanja pokazuju da će taj rast biti sporiji od rasta BDP-a te se vratiti na približno isti udio u BDP-u kao 2016., iako se u nizu država članica zbog nedavnih mirovinskih reformi predviđaju veći rashodi za mirovine. Pri osmišljavanju rješenja za te probleme, **tvorci politika suočavaju se s visokim stupnjem nesigurnosti**. Razvoj javnih rashoda ne ovisi samo o demografskim trendovima, nego i o drugim čimbenicima, kao što su tehnološki napredak u dijagnostici, liječenju, farmaceutskim i medicinskim proizvodima ili povećana potražnja za javnom zdravstvenom i dugotrajnom skrbi⁴⁰. Sve to iziskuje dodatne troškove u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju. Ne promijene li se politike, povećat će se i pritisak na privatne rashode jer će osobe koje primaju usluge dugotrajne skrbi možda morati pokrivati veći udio ukupnih troškova.

U većini postojećih predviđanja uglavnom se polazi od dobi od 65 godina kao gornje granice za osobe u skupini radno sposobnog stanovništva. Međutim, u budućnosti će više ljudi dulje ostati zaposleno. Podizanjem gornje granice predviđanja se znatno mijenjaju. Međutim, svi dokazi upućuju na važnost dobrih radnih uvjeta, otpornih sustava javnog zdravstva, cjeloživotnog učenja i kontinuiranog ulaganja u vještine i obrazovanje.

S obzirom na daljnji tijek demografskih promjena siromaštvo u starijoj dobi vjerojatno će postati sve veći problem. Danas većina umirovljenika ima dohodak od mirovina koji im omogućuje

³⁸ Europsko partnerstvo za inovacije u području aktivnog i zdravog starenja podupire taj „trostruki dobitak”. Za više informacija vidjeti: https://ec.europa.eu/eip/ageing/about-the-partnership_en

³⁹ U Izvješću o starenju stanovništva za 2018. ukupni trošak starenja stanovništva definiran je kao javna potrošnja na mirovine, zdravstvenu skrb, dugotrajnu skrb, obrazovanje i naknade za nezaposlenost.

⁴⁰ Za detaljnu analizu pokretača rasta rashoda za zdravstvenu i dugotrajnu skrb vidjeti: Zajedničko izvješće o sustavima zdravstvene zaštite i dugotrajne skrbi i fiskalnoj održivosti, Europska komisija i Odbor za ekonomsku politiku (EPC), 2016.

očuvanje životnog standarda i štiti ih od siromaštva u starijoj dobi⁴¹. To ne znači da je siromaštvo u starijoj dobi iskorijenjeno među osobama starijima od 64 godine. Godine 2018. u EU-27 15,5 % osoba starijih od 65 godina bilo je izloženo riziku od siromaštva⁴².

Siromaštvo u starijoj dobi češće pogađa žene. Razlog je tomu niža stopa zaposlenosti, više prekida u karijeri, niže plaće i češći rad u nepunom radnom vremenu⁴³ i na određeno vrijeme⁴⁴. Žene primaju mjesečne mirovine koje su za oko trećinu niže od mirovina muškaraca, a imaju dulji očekivani životni vijek.

Osobe s invaliditetom, skupina izložena većem riziku od siromaštva, mogu se suočiti s dodatnim rizicima. Osobe s invaliditetom u radnoj dobi često imaju prava na određene naknade i financijsku potporu. Međutim, kad dosegnu dob za umirovljenje možda više neće ispunjavati te uvjete, što može biti dodatan uzrok siromaštva ili socijalne isključenosti.

Istodobno, starije stanovništvo nudi i nove mogućnosti za naša gospodarstva. Stariji potrošači bitan su segment gospodarstva; potrošnja osoba starijih od 50 godina u cijelom EU-u u 2015. je iznosila 3,7 bilijuna eura. Predviđa se da će ta potrošnja rasti za oko 5 % godišnje te 2025. dosegnuti 5,7 bilijuna eura. U Zelenoj knjizi o starenju Komisija će razmotriti i načine na koje možemo najbolje iskoristiti te mogućnosti.

3.4. REGIONALNA I LOKALNA DIMENZIJA⁴⁵

Utjecaj demografskih promjena razlikuje se od regije do regije. Neke imaju relativno starije stanovništvo, s prosječnom dobi iznad 50 godina, dok u drugima prosječna dob iznosi manje od 42,5 godina, primjerice u Luksemburgu, Cipru, Irskoj, južnoj Španjolskoj, Poljskoj, sjevernoj Rumunjskoj, Slovačkoj i južnoj Švedskoj (ili njihovim dijelovima).

Na regionalnoj razini kretanja stanovništva također imaju velik utjecaj na demografski profil regije. To se snažno osjeća u mjestima u kojima su uglavnom mobilni mladi ljudi. Ta kretanja utječu i na ukupno stanovništvo regije. 65 % stanovništva EU-a živi u regiji u kojoj se broj stanovnika povećao u razdoblju od 2011. do 2019. U nekima je pad broja stanovnika dugotrajan trend, koji često traje desetljećima i u više se regija može očekivati smanjenje broja stanovnika u sljedećem desetljeću i nakon toga.

Kako bi se izbjeglo dodatno pogoršanje situacije zbog pandemije, Komisija je predložila da se dodatna sredstva za kohezijsku politiku namijene mjerama oporavka od krize u okviru nove inicijative pod nazivom REACT-EU⁴⁶. U okviru predloženog instrumenta za oporavak Next Generation EU predviđena je dodatna potpora za financiranje ključnih mjera oporavka od krize i

⁴¹ Siromaštvo u starijoj dobi obuhvaća dvije komponente; osobe čiji je dohodak manji od 60 % nacionalne srednje vrijednosti i osobe koje si ne mogu priuštiti barem četiri od deset ključnih stavki (vidjeti https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Material_deprivation)

⁴² Za detaljnu analizu utjecaja demografskih promjena na primjerenost mirovina: Izvješće o primjerenosti mirovina za 2018.: trenutna i buduća primjerenost dohotka u starijoj dobi u EU-u, Europska komisija i Odbor za socijalnu zaštitu (SPC), 2018.

⁴³ Godine 2018. u EU-27 30,5 % žena i 9,2 % muškaraca radilo je u nepunom radnom vremenu (Eurostat, anketa o radnoj snazi).

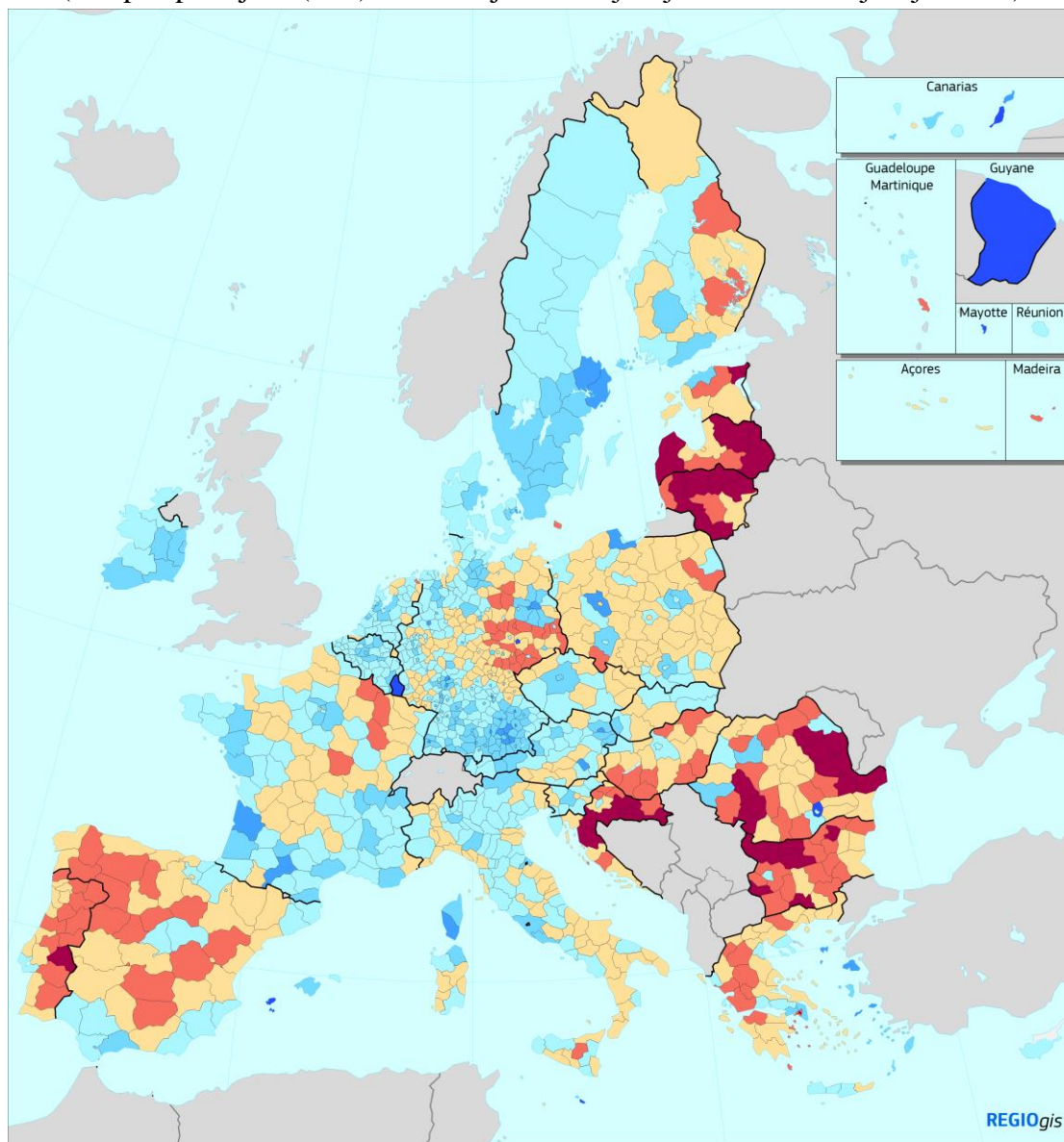
⁴⁴ Udio ugovora na određeno vrijeme za osobe u dobi od 15 do 64 godine posljednjih je godina stabilan. Godine 2018. iznosio je 12,1 % ukupnih ugovora o radu. Udio kod žena nešto je veći (13,1 %) od udjela kod muškaraca (11,2 %) (Eurostat).

⁴⁵ Regionalno se odnosi na NUTS 3, a lokalno na LAU (lokalne upravne jedinice).

⁴⁶ COM(2020) 451 final, 28.5.2020.

pružanje potpore radnicima i malim i srednjim poduzećima te poticanje zelene i digitalne tranzicije u regijama. I EU-ov program ruralnog razvoja imat će ključnu ulogu u podupiranju oporavka.

Ukupna promjena broja stanovnika po regijama⁴⁷, 2011.–2019.
(Ukupna promjena (u %) u razdoblju od 1. siječnja 2011. do 1. siječnja 2019.)

Total population change in NUTS3 regions, 2011-2019

- Total change (%)
- <-10
 - -10 -- -5
 - -5 - 0
 - 0 - 5
 - 5 - 10
 - 10 - 15
 - >15

EU-27 = 1.56%
Source: DG REGIO based on Eurostat data (demo_r_pjanagr3) and JRC data (ARDECO database)

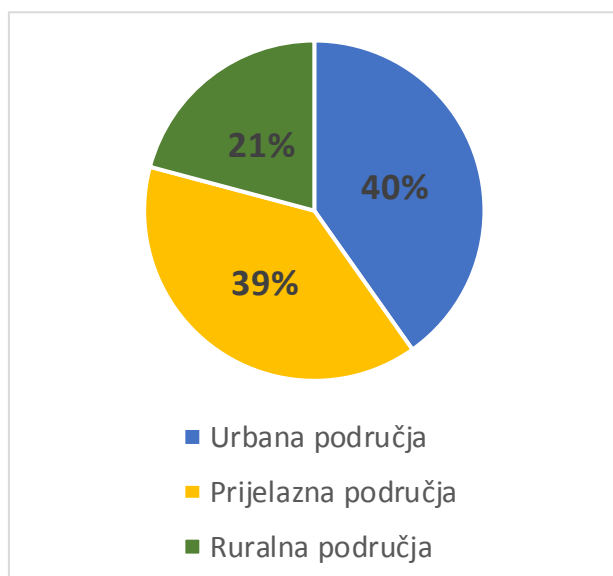
0 500 km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

⁴⁷ Na karti su prikazane regije na razini NUTS 3. Prosječna regija na razini NUTS 3 u zemlji ima između 150 000 i 800 000 stanovnika.

Tijek demografskih promjena različit je u urbanim i ruralnim regijama. Regije u EU-u pripadaju različitim kategorijama, ovisno o tome jesu li urbanije ili ruralnije ili imaju obilježja obje vrste regija. Svaka od tih triju kategorija ima svoja vlastita obilježja. Broj stanovnika i gustoća naselja najveći su u urbanim, potom u prijelaznim pa u ruralnim regijama. Tijekom pandemije gustoća naseljenosti i kategorija regije bile su neki od čimbenika koji su utjecali na širenje virusa. Procjenjuje se da je virus prije stigao u urbane regije i u njima se brže širio nego u prijelaznim i ruralnim regijama⁴⁸.

Stanovništvo 27 država članica EU-a prema urbano-ruralnoj regionalnoj tipologiji, 2019.

Izvor: Eurostat

U ruralnim regijama broj stanovnika smanjio se za 0,8 milijuna u razdoblju od 2014. do 2019. Međutim, to je tek dio priče. U nekim državama članicama stanovništvo tih regija povećavalo se za više od 0,2 % godišnje, dok se u drugima smanjivalo za isti iznos. U osam država članica ruralne regije gube stanovništvo od 1991.: u tri baltičke države te u Bugarskoj, Hrvatskoj, Mađarskoj, Portugalu i Rumunjskoj. Nedavna studija OECD-a pokazuje da regije u blizini gradova obično rastu, dok udaljenije regije⁴⁹ obično gube stanovništvo.

Urbane regije u EU-u daju drukčiju sliku – njihovo stanovništvo poraslo je za 3,8 milijuna u istom razdoblju. Međutim, u Latviji se broj stanovnika smanjio za 0,3 %, a u Grčkoj za 0,6 %. Oko 22 % gradskog stanovništva živjelo je u regiji čije se stanovništvo smanjilo u razdoblju od 2014. do 2019. U četrnaest država članica zabilježen je porast stanovništva u svim urbanim regijama.

⁴⁸ <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120680>

⁴⁹ Za više informacija vidjeti: <https://doi.org/10.1787/b902cc00-en>

3.4.1. KVALITETA ŽIVOTA, INFRASTRUKTURA I PRISTUP USLUGAMA

Svaki dio Europe nastoji pružiti usluge i infrastrukturu za zadovoljavanje potreba svojeg stanovništva. Neovisno o tome je li stanovništvo u porastu ili u opadanju, potrebno je na odgovarajući način prilagoditi usluge i infrastrukturu, bez obzira na to je li riječ o prometu, digitalizaciji, stanovanju, školama, zdravstvenoj i dugotrajnoj skrbi ili socijalnoj integraciji.

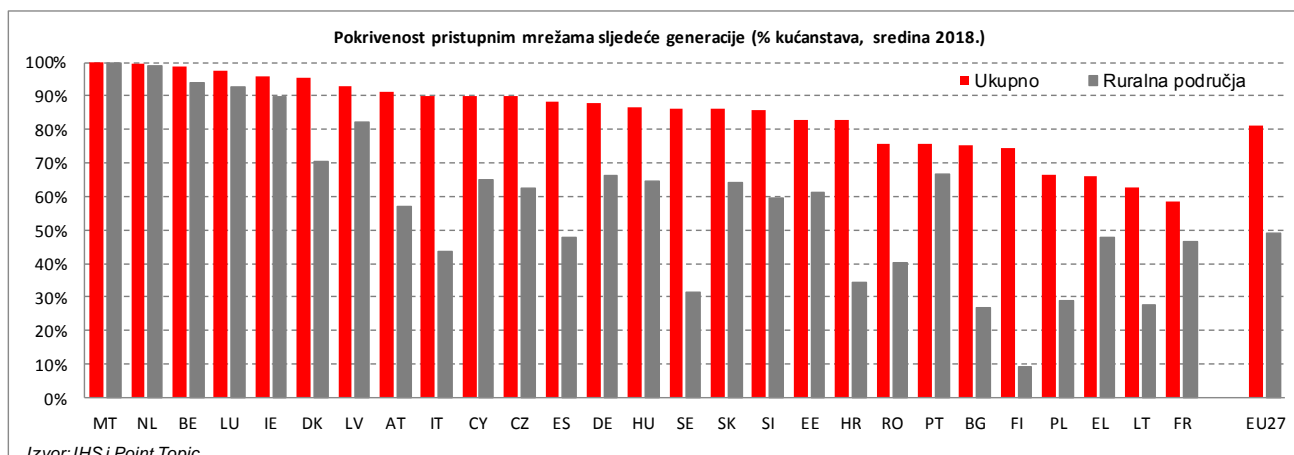
Utjecaj demografskih promjena na određenu regiju uvelike ovisi o brzini i opsegu promjene broja stanovnika te o tome ima li ta regija sredstva za suočavanje s tom promjenom. U većini regija s brzim rastom broja stanovnika BDP po stanovniku iznad je prosjeka EU-a, dok regije s brzim padom broja stanovnika obično imaju relativno nizak BDP po stanovniku. Regije s niskim prihodima i brzim promjenama stanovništva nalaze se u najzahtjevnijoj situaciji.

Čak 31 milijun ljudi, odnosno 7 % stanovništva EU-a, živi u regiji suočenoj s ***dvostrukim izazovom brzog opadanja broja stanovnika i niskog BDP-a po stanovniku***. Mnoge od tih regija nalaze se u baltičkim državama te u Bugarskoj, Hrvatskoj, Mađarskoj, Portugalu i Rumunjskoj. U istoj su situaciji i neke regije u Grčkoj i Španjolskoj te nekoliko regija u istočnoj Njemačkoj, Francuskoj i Poljskoj.

Pri rješavanju problema izazvanih lokalnim i regionalnim demografskim promjenama potrebno je uzeti u obzir razloge zbog kojih se ljudi žele preseliti u određenu regiju ili se odseliti iz nje. Oni se često svode na mogućnosti zapošljavanja i kvalitetu života. Na kvalitetu života u određenoj regiji mogu utjecati brojni različiti čimbenici, primjerice prirodni okoliš, pristup uslugama (kao što su skrb o djeci, pristupačnost za osobe s invaliditetom, kvalitetno obrazovanje, zdravstvena skrb, dugotrajna skrb, stanovanje, rekreativni i kulturni sadržaji) ili dostupnost i kvaliteta infrastrukture (kao što su ceste, željeznica, opskrba energijom, pristup internetu).

Dostupnost i povezivost postat će sve važniji za budućnost regija. Utječu na gospodarske izgleda regije i njezine mogućnosti ponude privlačnih radnih mjesta. Budući da Europa počinje s prelaskom na zeleno gospodarstvo, potreba za čistim, učestalim, dostupnim i cjenovno pristupačnim javnim prijevozom imat će sve veću ulogu u privlačnosti pojedine regije. Kako Europa bude postajala sve digitaliziranija, građani će očekivati visokokvalitetan pristup širokopojasnom internetu sljedeće generacije. Širokopojasni pristup sljedeće generacije može doprinijeti premošćivanju jaza između urbanih i ruralnih područja po pitanju digitalnog razvoja.

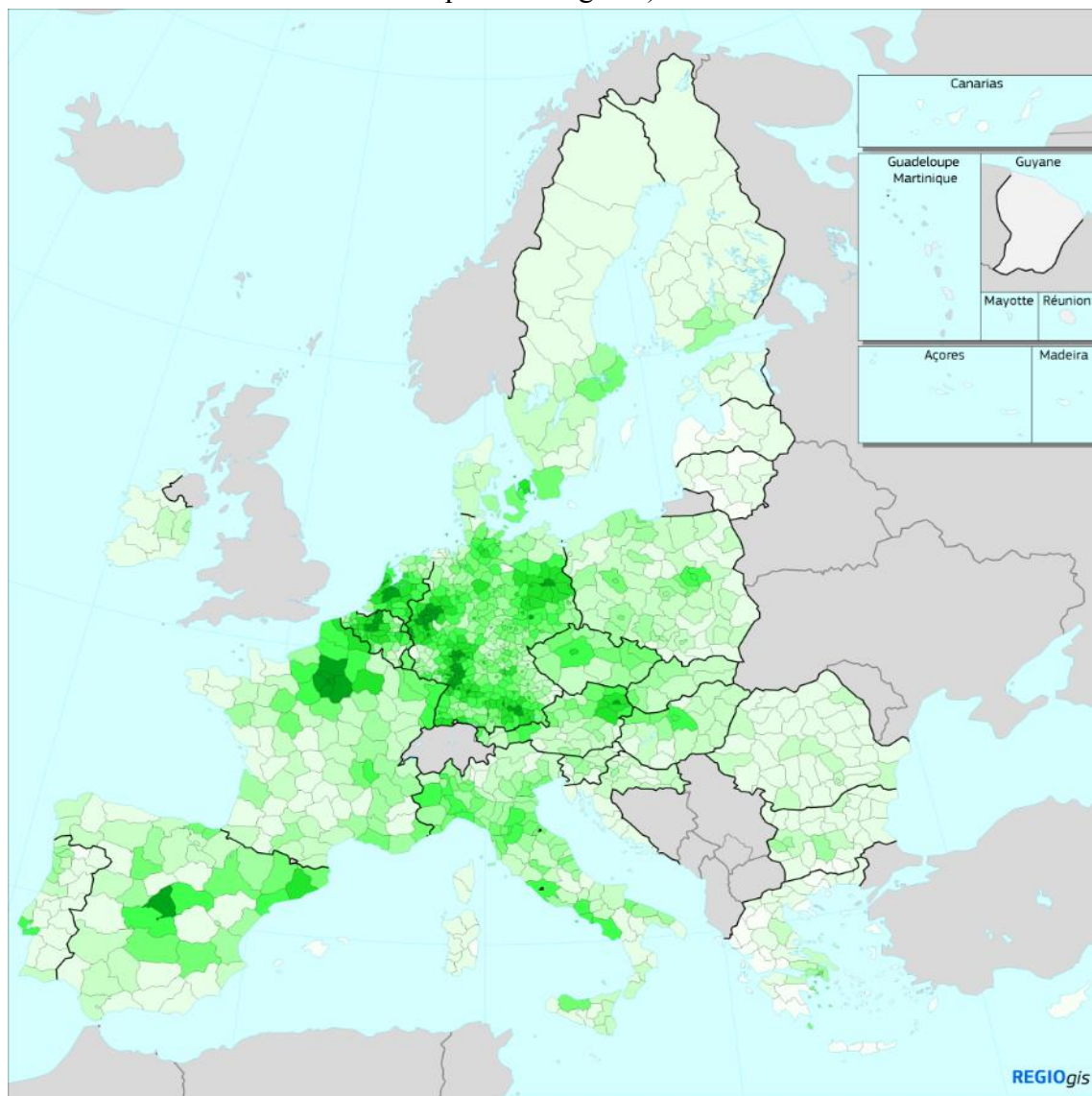
Pokrivenost širokopoljnim internetom sljedeće generacije

Ulaganja u infrastrukturu i usluge ključan su dio rješenja. Infrastruktura ima mnogo različitih dimenzija, uključujući dostupnost digitalnih usluga (uključujući pristup informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji i pokrivenost 5G mrežama), obrazovanja i zdravstvene skrbi te rekreativnih i kulturnih sadržaja.

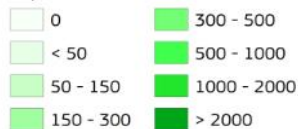
Pristup željeznicom (optimalno vrijeme putovanja) po regijama⁵⁰, 2014.

(Stanovništvo koje je dostupno nakon putovanja u trajanju od sat i pol (tisuće stanovnika): dostupnost na temelju optimalnih putovanja raspoloživih za polaske tijekom jutarnjih i večernjih prometnih gužvi):

Accessibility by rail (optimal travel time) in NUTS3 regions, 2014

Population accessible within a 1h30 travel (thousands of inhabitants)

Accessibility using optimal trips available for departure during morning and evening peak hours.

Sources: REGIO-GIS, UIC, railway operators, Eurostat

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Regionalnim inicijativama može se poboljšati kvaliteta života, pristup uslugama i infrastrukturi te ublažiti negativne posljedice depopulacije. Na primjer, lokalno poslovno okruženje može se

⁵⁰ Na karti su prikazane regije na razini NUTS 3. Prosječna regija na razini NUTS 3 u zemlji ima između 150 000 i 800 000 stanovnika.

poboljšati uslugama podrške poduzećima, poticanjem inovacija i istraživanja. Lokalni razvoj pod vodstvom zajednice može odgovoriti na potrebe građana i poboljšati lokalnu kvalitetu života. Brzim dogovorom o sljedećem dugoročnom proračunu EU-a i o instrumentu za oporavak Next Generation EU⁵¹ osigurat će se da fondovi i programi kohezijske politike EU-a imaju važnu ulogu u podupiranju tih nastojanja.

Ključno pitanje za javne politike jest kako razviti održiva rješenja. Na regionalnoj i lokalnoj razini pokazana je sposobnost za inovacije i pametno upravljanje demografskim promjenama. Oslanjanje na to iskustvo bit će ključno za razmjenu primjera najbolje prakse i širenje inovativnih ideja, proizvoda ili usluga.

Svaki odgovor politike na izazove na regionalnoj razini mora se usredotočiti na stanje na terenu. To je odraz činjenice da je stanje različito od zemlje do zemlje i unutar svake zemlje, uz veći jaz između ruralnog i urbanog u nekim područjima i suprotne trendove u drugima. U 2018. udio stanovništva izloženog riziku od siromaštva bio je posebno visok među stanovnicima gradova u velikom dijelu zapadne Europe, dok je u istočnim i južnim dijelovima EU-a isto vrijedilo za stanovnike ruralnih područja.

U gradovima je uporaba energije, prometa i zemljišta učinkovitija. Lakše je organizirati i održavati javnu infrastrukturu, kao što su javni prijevoz ili pristup internetu, te pristup socijalnim uslugama, na primjer u sektoru skrbi. Usklađivanje ponude i potražnje vještina obično je jednostavnije, što dovodi do veće produktivnosti i dohotka po glavi stanovnika. Gradovi imaju bolji pristup kvalitetnom obrazovanju, uključujući više ustanova visokog obrazovanja, što može potaknuti inovacije⁵².

S druge strane, **potrebno je dobro nadzirati visoke stope rasta stanovništva u gradovima kako bi se izbjeglo daljnje povećanje zagušenja prometa, zagađenja i troškova stanovanja**⁵³. Gradovi će također morati prilagoditi svoje usluge u područjima kao što su zdravstvena skrb i mobilnost, kao i javna infrastruktura, stanovanje, obrazovanje i socijalna politika, kako bi se odgovorilo na demografske promjene. S obzirom na snažnu vezu između starenja i invaliditeta, to uključuje i poboljšanje pristupačnosti, posebno proizvoda, usluga i infrastrukture.

Ruralna područja obiluju zemljištem te imaju niže troškove života i niske razine onečišćenja zraka. Međutim, i ona se suočavaju s nizom izazova, posebno kad je riječ o osiguravanju dobrog pristupa javnim i privatnim uslugama. U ruralnim područjima suočenima sa znatnim smanjenjem broja stanovnika može doći do napuštanja zemljišta i time do povećanog rizika od šumskih požara⁵⁴, zbog čega takva područja općenito teže privlače nove ulagače. Jedan je od razloga za zabrinutost sve manji broj mladih poljoprivrednika i važnost „generacijske obnove”.

Ključno pitanje za ruralna područja jest nalaze li se blizu grada ili daleko od bilo kojeg funkcionalnog urbanog područja. Ruralna područja koja su u blizini grada mogu imati česte interakcije s tim gradom. Ljudi mogu raditi u gradu, ali živjeti izvan njega i svakodnevno putovati na

⁵¹ Za više informacija vidjeti: https://ec.europa.eu/info/publications/mff-legislation_en

⁵² Za više informacija vidjeti: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/regional-focus/2018/access-to-universities-in-the-eu-a-regional-and-territorial-analysis

⁵³ Za više informacija vidjeti: <https://urban.jrc.ec.europa.eu/thefutureofcities/ageing#the-chapter>

⁵⁴ *Forest fires — Sparking fire smart policies in the EU* (Šumski požari – Pametne politike protiv požara u EU-u), Europska komisija (2018.).

posao. Taj obrazac podrazumijeva određene zahtjeve, na primjer povezane s prijevozom. Može postojati posebna podjela zadataka, na primjer da grad nudi pristup bolnicama, među ostalim, osobama koje žive u susjednom ruralnom području.

S druge strane, neka se ruralna područja ne nalaze u blizini nijednog većeg grada. U tom se slučaju ruralni razvoj suočava s drukčijim izazovima, na primjer prevlasti primarnog sektora i povezanih vrijednosnih lanaca⁵⁵ ili manjim brojem stanovnika i slabijim gospodarskim rastom⁵⁶. Gospodarski pad u određenim regijama nije samo izazov za teritorijalnu koheziju, već može dovesti i do geografije nezadovoljstva. Ako se ljudi počnu osjećati zapostavljenima, mogli bi izgubiti vjeru u pravednost našeg gospodarstva i demokratskih institucija.

Sva ta i druga pitanja rješavat će se u okviru **Komisijine Dugoročne vizije za ruralna područja**, koja će biti predstavljena sljedeće godine nakon opsežnog javnog savjetovanja, uzimajući u obzir razne aspekte koji su došli do izražaja tijekom pandemije bolesti COVID-19.

4. DVOSTRUKA TRANZICIJA I DEMOGRAFSKE PROMJENE

Demografske promjene i paralelna zelena i digitalna tranzicija često će utjecati jedne na druge ili će se međusobno ubrzavati. Strateško predviđanje može biti važan alat za utvrđivanje i predviđanje izazova koji će utjecati na svaku od tih tranzicija te za bolju pripremu politika za suočavanje s njima.

Pritisak koji demografske promjene stvaraju na globalnoj razini vjerojatno će se pogoršati zbog utjecaja klimatskih promjena i uništavanja okoliša. Ako se ništa ne promijeni, u narednim će desetljećima doći do golemog i istodobnog povećanja globalnih potreba za hranom, energijom i vodom: 60 % više hrane, 50 % više energije i 40 % više vode do 2050.⁵⁷

Kako je utvrđeno u europskom zelenom planu i propisu o klimi⁵⁸, Europa će tijekom tog razdoblja prijeći na klimatski neutralno gospodarstvo u kojem se učinkovito gospodari resursima. Time se povećava potreba za čistom energijom, održivom i pametnom mobilnošću, prelaskom na kružno gospodarstvo i velikim iskorakom prema zaštiti i obnovi naše bioraznolikosti. Nedavna ograničenja kretanja zbog pandemije bolesti COVID-19 pokazala su nam vrijednost gradskih zelenih površina za našu fizičku i psihičku dobrobit. Mnogi europski gradovi poduzeli su mjere za povećanje sigurnosti i privlačnosti aktivne mobilnosti, kao što su šetnja i vožnja biciklom, tijekom pandemije. Kako bi se olakšao rad u tom smjeru, Komisija će 2021. uspostaviti platformu EU-a za ekologizaciju gradova u okviru novog Sporazuma za zelene gradove s gradovima i gradonačelnicima.

Kako gradovi budu postajali sve napučeniji, urbana područja morat će nastaviti i pojačati svoje napore za očuvanje urbanih zelenih površina, koje mogu djelovati kao ponori ugljika i pridonijeti uklanjanju emisija iz atmosfere. Provedbom **akcijskog plana za kružno gospodarstvo, strategije EU-a za bioraznolikost i strategije „od polja do stola”** te predstojeće **revidirane strategije EU-a za prilagodbu klimatskim promjenama** riješit će se mnoga od tih pitanja.

⁵⁵ OECD, 2018. Policy note Rural 3.0 (*Dokument o politici ruralnog razvoja 3.0*) – okvir za ruralni razvoj. <https://www.oecd.org/cfe/regional-policy/Rural-3.0-Policy-Note.pdf>

⁵⁶ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/regional-focus/2008/remote-rural-regions-how-proximity-to-a-city-influences-the-performance-of-rural-regions

⁵⁷ Za više informacija vidjeti: <http://www.fao.org/global-perspectives-studies/en>

⁵⁸ Za više informacija vidjeti: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hr

Očekuje se da će klimatske promjene i gubitak bioraznolikosti znatno utjecati na migracijske obrasce. To je zato što promjene u okolišu, kao što su dezertifikacija, zakiseljavanje oceana i erozija obale, izravno utječu na izvore prihoda ljudi i njihovu sposobnost preživljavanja u mjestima njihova podrijetla⁵⁹. Predviđa se da će se taj trend nastaviti kako učinci klimatskih promjena budu postajali sve izraženiji. Prema Svjetskoj banci, do 143 milijuna ljudi u supsaharskoj Africi, južnoj Aziji i Latinskoj Americi moglo bi se raseliti unutar svojih zemalja do 2050. ako se ne poduzmu mjere protiv klimatskih promjena⁶⁰. Zbog toga se povećala potreba da Europa postane globalni predvodnik u provedbi mjera koje se odnose na klimu i okoliš, posebno provedbom europskog zelenog plana i jačanjem svoje diplomacije za ostvarenje zelenog plana u svim svojim politikama i partnerstvima.

Digitalna revolucija i brzo širenje interneta već su promijenili naše živote i navike. Digitalizacija može potaknuti produktivnost i gospodarski rast, ali nejednak pristup internetu stvara digitalni jaz, koji postaje važna dimenzija nejednakosti. Osim toga, taj bi se jaz mogao povećati zbog nedovoljnih digitalnih vještina i velikih razlika u razinama vještina među zemljama i regijama te nemogućnosti pristupa.

U ovoj je krizi postalo jasno da postoji hitna potreba za pretvaranjem digitalne tranzicije u stvarnost za sve građane čim to bude moguće: dok su mjere ograničavanja socijalnih kontakata bile na snazi širom Europe, mnogi su morali raditi od kuće ili se koristiti internetom i mobilnim aplikacijama za druženje s obitelji i prijateljima. Pristup pouzdanom i brzom internetu te mogućnost upotrebe digitalnih alata postali su još važniji za poduzeća, zaposlene i samozaposlene osobe.

5. GEOPOLITIČKA DIMENZIJA DEMOGRAFIJE: EUROPA U SVIJETU

Demografske promjene utječu i na geopolitičke izgleda Europe i njezin položaj u svijetu. Stanovništvo i gospodarska snaga imaju važnu ulogu u svjetskim strukturama moći. S obzirom na to da europske nacije postaju manje te da se njihova gospodarska moć smanjuje u odnosu na druga gospodarstva u usponu, potreba da Europska unija iskoristi svoj zajednički značaj postaje sve važnija. Istodobno, kako svjedočimo tijekom pandemije, virus ne poznaje granice i stvara izazove koji su zajednički mnogim dijelovima svijeta.

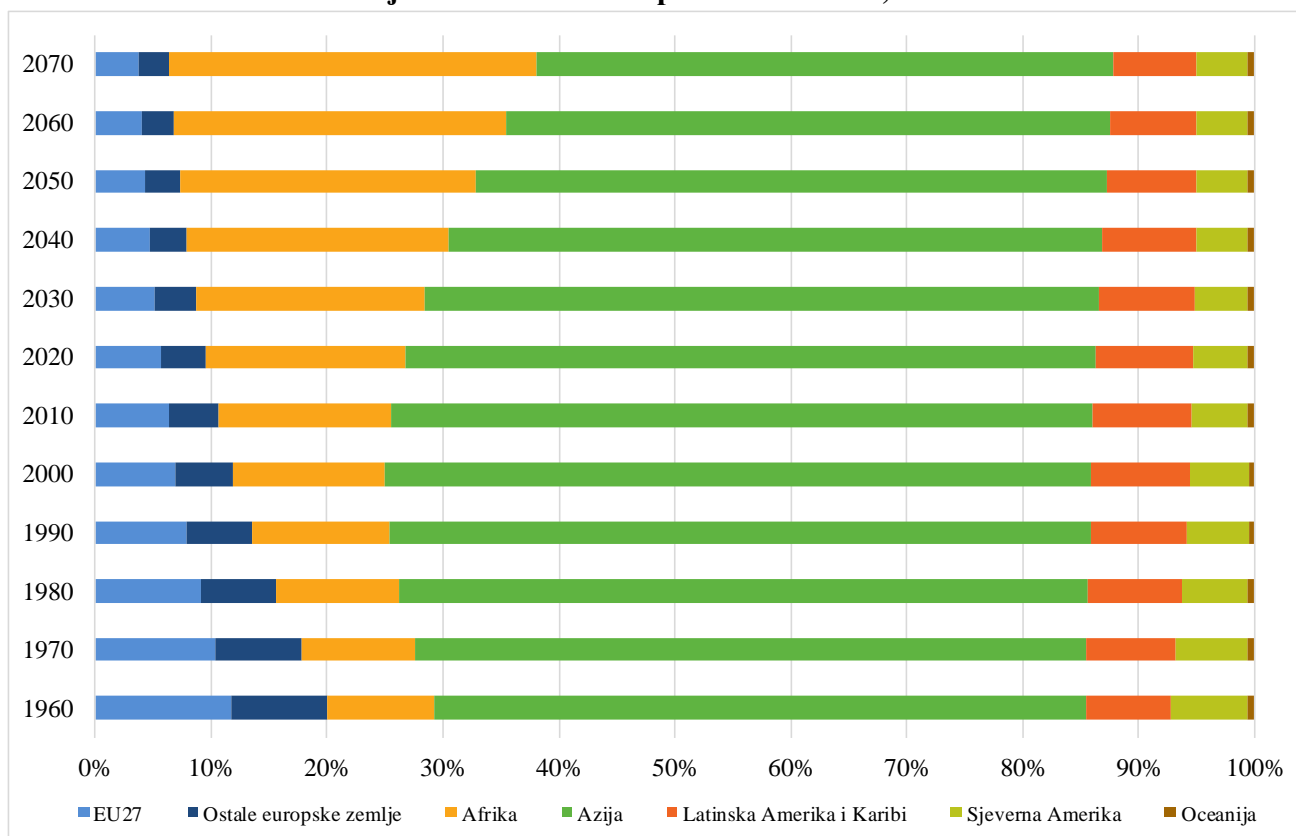
Udio europskog stanovništva u svjetskom stanovništvu opada. Godine 1960. stanovništvo EU-27 činilo je oko 12 % svjetskog stanovništva. Danas je taj udio tek oko 6 %, a predviđa se da će do 2070. pasti na manje od 4 %. Drugi je primjetan trend porast udjela stanovništva Afrike u svjetskom stanovništvu: porast će s 9 % na 32 %, dok će se udio stanovništva Azije donekle smanjiti⁶¹.

⁵⁹ Za više informacija vidjeti: <https://news.un.org/en/story/2019/07/1043551>

⁶⁰ Za više informacija vidjeti: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/29461>

⁶¹ Za više informacija o izvješću UN-a „Projekcije svjetskog stanovništva: revizija iz 2019.” vidjeti: <https://population.un.org/wpp/>

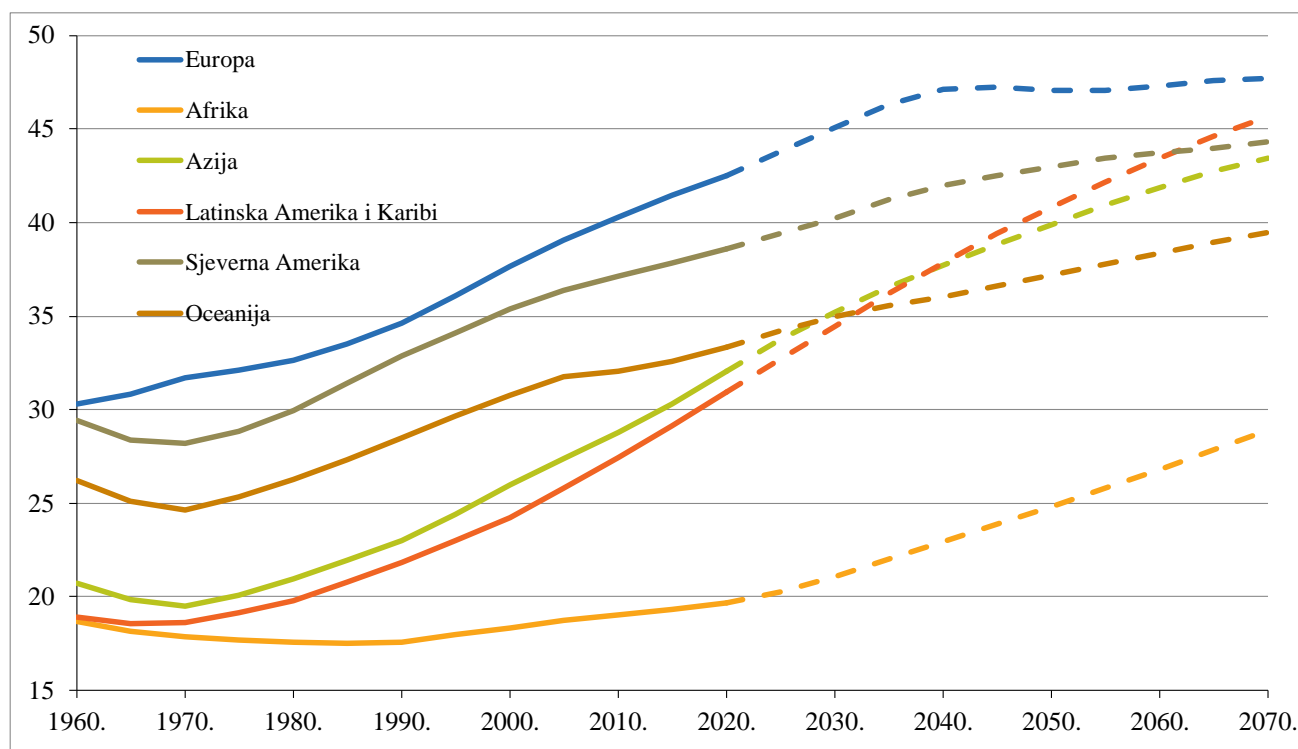
Svjetsko stanovništvo po kontinentima, 1960.–2070.

Izvor: Ujedinjeni narodi, Odjel za gospodarska i socijalna pitanja, Odsjek za stanovništvo (2019.).

Europa nije jedini kontinent koji stari, ali je u prosjeku najstariji. Usporedbom trenda u Europi s drugim dijelovima svijeta postaje jasno da drugi kontinenti prolaze kroz sličan proces starenja, iako s vremenskim odmakom u usporedbi s Europom. Projekcije pokazuju da će i prosječna dob stanovnika Afrike s vremenom porasti, ali se očekuje da će Afrika ostati najmlađi kontinent od sada do 2070.

Medijan dobi svjetskog stanovništva po kontinentima, 1960.–2070.

Izvor: Ujedinjeni narodi, Odjel za gospodarska i socijalna pitanja, Odsjek za stanovništvo (2019.).

Udio Europe u svjetskom BDP-u također se smanjuje. U 2004. iznosio je 18,3 % svjetskog BDP-a, a u 2018. smanjio se na 14,3 %⁶². Budući da se broj radno sposobnog stanovništva smanjuje, postoji rizik da će se taj trend nastaviti ili čak ubrzati. Države članice postat će manji gospodarski igrači, ali će EU u cjelini i dalje biti važan gospodarski, politički i diplomatski igrač.

Europa će morati biti snažnija, ujedinjena i više strateški orijentirana u načinu razmišljanja, djelovanja i govora. Morat ćemo ojačati postojeća i stvoriti nova partnerstva, posebno s najbližim partnerima i susjedima. Nova **sveobuhvatna strategija s Afrikom**⁶³ posebno je važna s obzirom na komplementarne demografske izazove s kojima će se suočavati naši kontinenti. Osobito će biti sve važnije održavanje globalnog poretka utemeljenog na pravilima i njegovih institucija, kao što su Ujedinjeni narodi ili Svjetska trgovinska organizacija, te preuzimanje aktivnije uloge u međunarodnim strukturama.

⁶² Izvor: podaci Svjetske banke, BDP prema paritetu kupovne moći iz baze podataka: pokazatelji svjetskog razvoja.

⁶³ JOIN(2020) 4 final, 9.3.2020

ZAKLJUČCI I IZGLEDI

U ovo doba izvanrednih teškoća i nesigurnosti zajednički je interes Europske unije, njezinih država članica i njihovih regija odgovoriti na utjecaj demografskih promjena na dobrobit svih Europljana. Dio je to europskog oporavka i izgradnje otpornije, održivije i pravednije Unije. Put naprijed ovisi o nizu strateških pitanja, među ostalim o tome kako potaknuti inovacije i produktivnost; kako zaposliti više ljudi; kako modernizirati zdravstvene sustave, socijalnu zaštitu i socijalne usluge te kako riješiti problem teritorijalnih nejednakosti.

Imajući to na umu i koristeći se zaključcima iz ovog izvješća kao polazišnom točkom, Komisija će predstaviti **Zelenu knjigu o starenju i Dugoročnu viziju za ruralna područja**. Komisija će pomno razmotriti i druga pitanja istaknuta u ovom izvješću, kao što su usamljenost, društvena izolacija, mentalno zdravlje, gospodarska otpornost i dugoročna zdravstvena skrb.

Ovo izvješće također pokazuje da **demografska razmatranja treba uključiti u sve politike EU-a**. Komisija je spremna u potpunosti preuzeti svoju ulogu, koristeći se svim instrumentima koji su joj na raspolaganju, posebno u okviru sljedećeg dugoročnog proračuna EU-a i instrumenta za oporavak Next Generation EU. U svojim nastojanjima za postizanje oporavka podupirat će socijalnu koheziju, integraciju i uključenost, ruralni razvoj te obrazovanje i osposobljavanje. Podupriet će strukturne reforme gdje je to potrebno i raditi na postizanju konkurentne održivosti, uz optimalno iskorištavanje mogućnosti koje joj pruža postupak europskog semestra.

Istodobno je jasno da ne postoji jedinstven pristup za sve. **Pri donošenju politika potrebno se usredotočiti na stvarnu situaciju na terenu i smanjiti razlike među regijama**. U tom duhu Komisija će nastaviti promicati uzlaznu konvergenciju, osiguravati pravednu tranziciju, podupirati socijalnu pravednost, jednake mogućnosti i nediskriminaciju, posebno u okviru europskog stupa socijalnih prava i Strategije EU-a za rodnu ravnopravnost.

Potrebno je izravno se uhvatiti ukoštac s dvostrukim izazovom demokracije i demografije. Demografska je preobrazba izazov, ali i prilika za našu demokraciju, što je kriza jasno naglasila. Dobrim upravljanjem tom preobrazbom osigurat će se da naši sustavi vlasti i sudjelovanja budu dinamični, otporni, uključivi i da predstavljaju raznolikost društva. Moramo ukloniti temeljne uzroke problema i spriječiti „geografiju nezadovoljstva⁶⁴”. Konferencija o budućnosti Europe bit će ključna platforma za slušanje, učenje i pronalaženje rješenja.

Iako je prerano za izvlačenje činjenično utemeljenih demografskih pouka iz krize uzrokovane bolešću COVID-19, posebne internetske stranice pokrenute usporedno s ovim izvješćem pridonijet će analizi sveobuhvatnih usporedivih statističkih podataka na razini Unije kad ti podaci postanu dostupni, tako da mogu poslužiti kao pouzdana osnova za utemeljeno razmatranje politika i utemeljene odluke.

Na temelju ovog izvješća Komisija će započeti dijalog s relevantnim dionicima, posebno na regionalnoj razini, i raspravljati s državama članicama, institucijama i tijelima EU-a, posebno s Europskim gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija.

⁶⁴ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/working-papers/2018/the-geography-of-eu-discontent